

חברה ומשפט

שם ביה"ס:
בית חינוך תיכון ע"ש
ישראל גלילי

ישוב:
כפר-סבא

תחום הדעת:
מדעי החברה

מס' יחידות לימוד:
5

סמל מוסד:
441030

כותבי התכנית:
טילדה פרנקל, עו"ד אפרת
לב, שי גלבע, ענת מור

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי

תאריך אישור/עדכון

2017

תכנית לימודים ייחודית

חברה ומשפט (5 יח"ל)

בית חינוך תיכון גלילי, כפר סבא

הצעה לתכנית לימודים ייחודית

חברה ומשפט (5 יח"ל)

בית חינוך תיכון גלילי, כפר סבא

1. תיאור מאפייני בית הספר והסביבה החברתית-תרבותית שלו

בית חינוך תיכון גלילי בכפר סבא מדגיש ערכים אזרחיים-דמוקרטיים, ציוניים ישראלים ויהודיים ובמסגרת זו מעמיד לעצמו יעדים פדגוגיים וערכיים מתאימים. בית הספר פועל להטמעת ערכים ועקרונות דמוקרטיים הכוללים סובלנות, כבוד הדדי, קבלת האחר, שוויון, חירות ומכלול זכויות אדם ואזרח. במקביל, בית הספר שם לו למטרה לעודד את התלמידים למעורבות חברתית ואזרחית נרחבת, פעילה וכזו שהופכת לחלק מאישיותו של התלמיד. כמו כן, בית הספר מבקש לטפח אצל הלומדים סקרנות, חשיבה עצמאית וביקורתית, ולפתח אצלם יכולות ומיומנויות חשיבה גבוהות שתאפשרנה להם לרכוש במהלך חייהם ידע חדש תוך הפעלת שיקול דעת, יצירתיות וביקורתיות.

בית חינוך תיכון גלילי הוא בית ספר תיכון בכפר סבא שהוקם בשנת 1988. בבית הספר שלוש שכבות בהן 7 כיתות י', 8 כיתות יא' ו-7 כיתות יב'. בסך הכל לומדים כיום בבית הספר כ-645 תלמידים ותלמידות, המגיעים לבית הספר מהעיר כפר סבא וכן מיישובי הסביבה (כוכב יאיר, אלפי מנשה, קרני שומרון, גינות שומרון). אוכלוסיית בית הספר מגוונת, למרות שניתן לומר כי רוב התלמידים מגיעים מרקע סוציו-אקונומי בינוני-גבוה, מספר התלמידים שמצבם הכלכלי קשה גדל משנה לשנה.

בבית הספר לומדים, מלבד מקצועות הליבה, במספר מגמות. המגמות הייחודיות הן - כדורעף, אמנות, מוסיקה, מנהיגות ומדעים רב תחומית ובנוסף לומדים פיסיקה, כימיה, ביולוגיה, מדעי המחשב, פסיכולוגיה, סוציולוגיה, כלכלה, מחשבת ישראל, תנ"ך ועוד.

בכל שכבה כיתת מדעים וכיתות תלמידים חזקים לצד תלמידי מבי"ר ותלמידים התואמים תלמידי מבי"ר ומקבלים תמיכה מיוחדת.

2. סיבות והנמקות לפיתוח התכנית וייחודיות התכנית מול תכניות קיימות

בית חינוך תיכון גלילי מבקש כאמור להדגיש ערכים אזרחיים, ציוניים ויהודיים ובמסגרת זו פועל להטמעת ערכים ועקרונות דמוקרטיים ומעודד את התלמידים למעורבות חברתית ואזרחית פעילה. לכך מתווספת שאיפתו של בית הספר לטפח מצוינות בקרב התלמידים, לאפשר להם בחירה מגוונת

במקצועות הלימוד ולהשביח את דרכי ההוראה בבית הספר. לפיכך, תכנית ייחודית של משפט וחברה בבית הספר נראית התפתחות טבעית של הערכים, החזון והזהות הבית ספרית.

התכנית הייחודית של משפט וחברה תעסוק בראש ובראשונה בנושאים חברתיים הסובבים סביב חוק וסדר, צדק ומשפט, נושאים בתחומי המשפט, הקרימינולוגיה, הסוציולוגיה והכלכלה הרלוונטיים לחייהם של התלמידים. אנו מאמינים כי עיסוק בנושאים אלה, תוך הבנה מבוססת וניתוח מעמיק של המציאות הישראלית היומיומית המורכבת, יתרום להפנמת ערכים דמוקרטיים, לגיבוש זהותם ולהגברת המעורבות וההשתתפות של הלומדים בחיים החברתיים במדינה ובקהילה.

בין הסיבות להחלטת בית הספר לבנות את תכנית הלימודים הייחודית הזו, ניתן למנות גם את העניין הרב שמגלים תלמידים בסוגיות של חוק, משפט והתנהגות פלילית וזאת הן במסגרת שיעורים במקצועות כמו אזרחות, מחשבת ישראל, היסטוריה וכן במסגרת פעילויות חברתיות רבות ושונות הנערכות בבית הספר ובשיעורי חינוך. חוג משפטים שהועבר בבית הספר לתלמידי כיתות י' במסגרת חוגי העשרה, יצר שיח בנושא לימודי משפטים ותכנית "חיים משותפים" המופעלת בבית הספר בקרב תלמידי כיתות י' הניבה תגובות חיוביות. במשוב שהועבר נשאלו התלמידים, כיצד המקצוע שינה את נקודת המבט שלהם והתברר כי הם הביעו עניין רב בסוגיות חוקיות-אקטואליות ורצון להרחיב את העיסוק בנושאים אלה. ניכר כי ישנה התעניינות רבה בתחומים החברתיים הללו בקרב התלמידים. אנו מאמינים כי התכנית תתרום במידה רבה להגברת המוטיבציה של התלמידים ובהתאמה גם להעמקת הלמידה ושיפור דרכי ההוראה.

3. היקף השעות ומספר יחידות הלימוד של התכנית (מספר שעות ההוראה יהיה כפי שמוגדר להוראת יחידות לימוד, כלומר 90 שעות ליחידה)

תכנית הלימודים במשפט וחברה תהווה 5 יחידות לימוד. כל יחידה 90 שעות (סה"כ 450 שעי').

מטלת ביצוע 1 יחידת לימוד. מבוא תיאורטי בכיתה י"א והגשת המטלה בכיתה י"ב (עד פסח)	+	חטיבה 3: <u>חברה, עבריינות ואכיפה</u>: 2 יחידות לימוד. בכיתה י"ב התלמידים ייבחנו על 1 יח"ל + הערכה חילופית 1 יח"ל;	+	חטיבה 1: <u>חוקה, חוקים ומשפט</u> + חטיבה 2: <u>נורמות, צדק ואתיקה</u>: 2 יחידות לימוד. בכיתה י"א התלמידים ייבחנו על 1 יח"ל + הערכה חילופית 1 יח"ל
		חטיבות 3 ו-4 (חלופיות)		חטיבה 4: <u>כלכלה, שוויון וצדק</u>: 2 יחידות לימוד. בכיתה י"ב התלמידים ייבחנו על 1 יח"ל + הערכה חילופית 1 יח"ל

הסבר:

כל התלמידים ילמדו את החטיבות **חוקה, חוקים ומשפט** ו- **נורמות, צדק ואתיקה** ויגישו את **מטלת הביצוע**. בהמשך, הלימוד יפוצל, כך שחלק מהתלמידים יבחרו בחטיבה של **חברה, עבריינות ואכיפה** וחלק אחר של התלמידים יבחרו בחטיבה של **כלכלה, שוויון וצדק**.

למעשה, יוצרו שני מסלולים חלופיים:

מסלול 1: **חוקה, חוקים ומשפט** **נורמות, צדק ואתיקה** - 2 יחידות לימוד : 180 שעי'
חברה, עבריינות ואכיפה - 2 יחידות לימוד : 180 שעי'
מבוא תאורטי + מטלת ביצוע - 1 יחידת לימוד : 90 שעי'

או

מסלול 2: **חוקה, חוקים ומשפט** **נורמות, צדק ואתיקה** - 2 יחידות לימוד : 180 שעי'
כלכלה, שוויון וצדק - 2 יחידות לימוד : 180 שעי'
מבוא תיאורטי + מטלת ביצוע - 1 יחידת לימוד : 90 שעי'

4. הצגת כותבי התכנית ושותפיה ותיאור כישוריהם ואפיוניהם של המורים העתידים ללמד בתכנית

טילדה פרנקל ת.ז. 023737224 בעלת תואר שני בייעוץ חינוכי מביה"ס לחינוך באוניברסיטה העברית בירושלים (1996) ובעלת תואר ראשון ותעודת הוראה במדעי החברה (1992 ו-1993 בהתאמה) מהאוניברסיטה העברית בירושלים. משנת 1995 עוסקת בהוראה בביה"ס תיכון גלילי. רכזת מדעי החברה ומורה לסוציולוגיה ופסיכולוגיה.

עו"ד אפרת לב ת.ז. 022575856 בעלת תואר שני במשפטים מביה"ס למשפטים קרדוזו בניו יורק, ארה"ב (2000) ובעלת תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטת תל אביב (1995). בנוסף, בעלת תואר ראשון במינהל עסקים וביחסים בינלאומיים מהאוניברסיטה העברית וסטודנטית ללימודי דמוקרטיה בין תחומיים באוניברסיטה הפתוחה. עורכת דין, חברה בלשכת עורכי הדין בישראל מאז 1996. עסקה בתחומי משפט מגוונים במוסדות בנקאיים וכן כשותפה במשרד עצמאי. בעלת תעודת הוראה ומורה בבית חינוך תיכון גלילי לאזרחות ולניהול עסקי.

שי גלבוע ת.ז. 061014288, בעל תואר שני במדע המדינה - התמחות במנהיגות ציבורית ופוליטית מטעם אוניברסיטת תל אביב ומרכז רבין לחקר ישראל (2010), תעודת הוראה באזרחות ובמחשבת ישראל מאוניברסיטת תל אביב (2008), תואר ראשון בתכנית "אופקים" באוניברסיטת תל אביב להכשרת מורים מצטיינים בהוראת מחשבת ישראל והיסטוריה של עם ישראל (2008). בוגר קורס מנחים פדגוגים מטעם מכון ברנקו וייס לטיפול החשיבה ולומד כעת קורס רכזים פדגוגים באוניברסיטה הפתוחה. מחנך, מורה לאזרחות, היסטוריה, מחשבת ישראל והרכז הפדגוגי של בית הספר, בנוסף מזריח ארצי ומורה מורים בהטמעת חינוך לחשיבה ולמידה בדרך החקר מטעם המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך.

ענת מור ת.ז. 036485217, בעלת תואר שני במינהל ומנהיגות בחינוך מאוניברסיטת ת"א, תעודת הוראה במדעי החברה מאוניברסיטת ת"א, תואר ראשון במדעי ההתנהגות מהמכללה האקדמית ת"א-יפו. מחנכת, רכזת שכבה ומלמדת כלכלה, מבוא למד"ח, תכנית חיים משותפים, חינוך פיננסי וניהול עסקי בבית חינוך תיכון גלילי כפר סבא.

5. תיאור קהל היעד (התלמידים) של התכנית

התכנית מיועדת לתלמידים בעלי נתונים גבוהים בתחומי מדעי החברה ובמקצועות רבי המלל/ההומניסטיקה. מדובר בתלמידים בעלי מודעות חברתית ורצוי גם ניסיון במעורבות חברתית כלשהי. נדרשת רמה גבוהה של ניתוח והבנת טקסטים וכן חשיבה ביקורתית.

התלמידים יבחרו במגמה זו מרצונם החופשי ויהיו בעלי מוטיבציה גבוהה. התכנית מאפשרת להם בחירה בין הרחבה בתחום של חברה, עבריינות ואכיפה או בתחום של כלכלה, שוויון וצדק, לפי תחומי העניין שלהם, כישוריהם ויכולותיהם.

6. התפיסה הרעיונית של התכנית

בלב התפיסה הרעיונית של התכנית נבחן הקשר ההדדי בין משפט וחברה והיותו של המשפט מעצב ומעוצב על ידי החברה, מבחינה זו שנורמות משפטיות נוצרות בחברה ומצד שני מעצבות את החברה.

התוכנית בוחנת כיצד המשפט מעוצב על ידי כוחות פוליטיים, כלכליים ותרבותיים וכן מעצב את תחומי החברה השונים. המשפט מבטא את המנהג הקיים, האמונות, הנורמות והערכים המקובלים בחברה, ובאופן מעגלי, יש למשפט תפקיד חשוב בכינון היחסים בין בני האדם בחברה. התכנית משקפת את היותה של מערכת החוק והמשפט חלק ממערכות חברתיות כלליות של ניהול חברה, יישוב סכסוכים חברתיים ופיקוח חברתי. התכנית מבקשת לעסוק במשמעויות, בערכים, בפרקטיקה ובמוסדות של המשפט ושל החוק, בתפקידי המשפט והענישה ובזיקה שבין כלכלה וחברה בהקשר של שוויון וצדק חברתי.

התכנית מבקשת להקנות ללומד מושגים והיכרות עם הנושאים הללו, לעורר בו מודעות חברתית, לטפח הבנה המובילה ליישום החומר בנעשה במדינה ובחברה, חשיבה ביקורתית ועצמאית, רצון לבדוק ולחקור היבטים שונים של החוק בהקשר החברתי והכלכלי, וכן לגרום ללומד להתמודד עם שאלות מרכזיות של מדיניות חברתית/ כלכלית בתוך המסגרת של המשפט. אנו רואים בתכנית מנוף להעשרת והעמקת תחום לימודי משפט וחברה תוך בחינת הקשר בין השניים בכמה היבטים ובמסגרת החטיבות שלהלן:

התכנית משלבת לימודי משפט וחברה תוך בחינת הקשר בין השניים בכמה היבטים ובמסגרת החטיבות שלהלן:

1. **חוקה, חוקים ומשפט** – בחטיבה זו נעסוק בחקיקה ופסיקה בתחומי משפט שונים ונדגים כיצד המערכת המשפטית מחילה נורמות משפטיות על החברה וכיצד החברה מושפעת ומשפיעה על כך. בחטיבה זו נעסוק במשפט הפלילי, במשפט האזרחי, במשפט החוקתי (בנוסף למבוא למשפט ישראלי). (סה"כ 104 שעי).

2. **נורמות, צדק ואתיקה** – בחטיבה זו נעסוק בשאלות יסוד של משפט ומדינה, חובת הציות לחוק, תפקידי המשפט, והמשפט ככלי לשינוי חברתי. בנוסף נעסוק בדילמות של צדק ומשפט וכן במקצועות עריכת הדין והשפיטה ויחסי הגומלין שלהם עם החברה (סה"כ 68 שעי).

3. **חברה, עבריינות ואכיפה** – בחטיבה זו נבחן את יחסי המשפט והחברה מנקודת המבט של ענישה ככלי מעצב חברה ומעוצב על ידיה והסוגיות העולות מכך. בהקשר זה נעסוק בעבריינות, בסוגיית הסמים, בתורת הענישה ובמדעי המשטרה (בנוסף למבוא ותיאוריות בקרימינולוגיה). (סה"כ 180 שעי).

או (נושאים 3 ו-4 חליפיים)

4. **כלכלה, שוויון וצדק** – בחטיבה זו נעסוק בסוגיות כלכליות-חברתיות בהקשר של שוויון וצדק וההשפעה ההדדית של החברה והכלכלה, תוך התייחסות לתפקידם של הממשל והמשפט. נושאי הלימוד יכללו אי-שוויון, כשלי שוק, מעורבות ממשלתית, השפעת הגלובליזציה, שוק העבודה, העוני, וסוגיות של צדק ושוויון כלכליים (בנוסף למבוא ויסודות בכלכלה). (סה"כ 180 שעי).

יצוין, כי העיסוק של התכנית במושגים כמו סוגי משפט, בית המשפט העליון ותפקידיו, זכויות אדם ואזרח, חוקי יסוד, פשרת הררי, חוקה, המהפכה החוקתית, האקטיביזם השיפוטי ומבנה המשטר בישראל הינו מהפך המשפטי ואינם חופפים לעיסוק בהם בתכנית הלימודים באזרחות. רוב המושגים משמשים מושגי יסוד חיוניים בלימוד וחקירה של המשפט הישראלי ולכן יש להבהירם ללומד בכל תכנית לימודים במשפטים הקיימת בישראל (יוזכר, כי לימודי המשפטים מתוכננים כיום לשכבת י"א בבית הספר, בעוד המושגים המקבילים באזרחות נלמדים, מנקודת מבט שונה, בבית הספר בשכבה י"ב). בנוסף, העיסוק במושגים אלה במסגרת התכנית הינו בדגש משפטי, ובליווי מתמיד של פסקי דין, חוקים, הצעות חוק ומאמרים משפטיים. בעיסוק בהם גם ישנה העמקה שאינה קיימת באזרחות. למשל, כאשר יילמדו פסקי דין, יודגש הפן המשפטי ורכיבי המבחנים המשפטיים שנקבעו על ידי בית המשפט, כמו "מבחן הוודאות הקרובה" ב"ג"ץ "קול העם". כך שהלימוד שונה בעיקרו מזה שנעשה בתכנית באזרחות.

7. ראשי פרקים של הנושאים הנלמדים ודרכי ארגון התוכן

דרכי ארגון התוכן ייסובו סביב ציר מרכזי אחד: **משפט וחברה**. הכוונה היא לעשות שימוש באבני היסוד של תחומי הדעת של משפטים, קרימינולוגיה וכלכלה, בדרכי החקר והחשיבה, באמצעים ובכלים של תחומי הדעת על מנת לצייד את הלומדים ביכולת להתמודד עם סוגיות ודילמות ממשיות בחברה הישראלית. בהקשר זה יוזכר, כי מסגרת הלימוד מוגבלת והיא אינה מתיימרת להקיף את כל נושאי המשפט / הקרימינולוגיה או הכלכלה. אך עם זאת, היא מגוונת ומעניקה בידי הלומדים כלים ויכולת הבנה בתחומים אלה, תוך שהיא מלבה את החשיבה והסקרנות. הלומדים ילמדו ויחוו את תחומי הדעת כתחומים מרתקים ומרחיבי אופקים שנותנים בידם יכולת לנתח, להביע עמדה ולפעול כחלק בלתי נפרד מהחברה בישראל. כך משתלבים, חינוך בתחום החברה הישראלית, המניע את הלומדים להבין, להתמודד, ולגבש דעה בסוגיות חברתיות שונות יחד עם מימוש הפוטנציאל הגלום בלומדים, טיפוח תודעה של מעורבות ותרומה לחברה, ועיצוב זהות מתוך זיקה להישגי החברה האנושית, הישראלית והקהילתית בה הם חיים. לפיכך, ראשי הפרקים נבחרו לפי התאמתם לציר המרכזי.

בנוסף, ההוראה והלמידה בתכנית יותאמו לדגשי החינוך בהקשר של המאה העשרים ואחת, ובפרט לעידן המידע והתקשורת אותו אנו חווים. לכן מטרת התכנית עוסקות לא רק בידע והעמקה בתחומים הדיסציפלינריים של משפטים וקרימינולוגיה/כלכלה, אלא גם בהמשגה ובמשמעויות המקשרות בין התחומים, מטפחות אצל הלומדים מיומנויות חשיבה, גם כאלה הקשורות במידע ובתקשורת, ולמידה בין-תחומית. הלמידה תהיה פעילה ויוצרת בהתאם לגישה הקונסטרוקטיבית ללמידה ותטפח יכולות איסוף, סיווג וניתוח מידע. מתוכננת גם עבודה בקבוצות בסביבה מקוונת, המטפחת יצירתיות ויכולות תקשור, סובלנות ופיתוח אחריות אישית וקהילתית. המטלות יהיו משמעותיות ומאתגרות, מטפחות הבנה טובה יותר של הסביבה, חשיבה ביקורתית ועצמאות מחשבתית. במסגרת העתיד הנשאר של התכנית, נמצא גם פיתוח מתמיד של יעדים ומטרות משתנים לאורך השנים כדי לעצבנה כתהליך משמעותי ואיכותי הן עבור המורים והן עבור התלמידים, ובהתייחס לשינויים בסביבה ובחברה.

8. פירוט המטרות הכלליות של התכנית (מטרות ערכיות, תרבותיות, חברתיות, קוגניטיביות ורגשיות ומטרות בתחום של כישורי למידה)

מטרות התכנית מתכתבות היטב עם מטרות החינוך הממלכתי כפי שהן באות לידי ביטוי בחוק חינוך ממלכתי, תשי"ג - 1953. שתי המטרות הראשונות של החינוך הממלכתי, המצוינות בסעיף 2 לחוק זה, עומדות כחזונה של התכנית. לפיהן אנו מבקשים לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן למדינת ישראל, ולהנחיל את העקרונות שבהכרזת העצמאות ואת ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. בכלל זה, "לפתח יחס של כבוד לזכויות אדם, לחירויות היסוד, לערכים דמוקרטיים, לשמירת החוק, לתרבותו ולהשקפותיו של הזולת, וכן לחנך לחתירה לשלום ולסובלנות

ביחסים בין בני אדם ובין העמים" (שם, ס' 2(2)). במקביל, תכנית זו יונקת השראה, גם ממטרות אחרות המצוינות בחוק, כגון המטרה לפתח את אישיות התלמידים, את יצירותיהם וכישרונותיהם השונים, להרחיב את אופקיהם התרבותיים (שם, ס' 5(2)), לציידם במיומנויות יסוד שיידרשו להם בחייהם כבני אדם בוגרים (שם, ס' 6(2)) ולהעניק להם שוויון הזדמנויות להתפתח לפי דרכם (שם, ס' 8(2)). דגש מיוחד, התכנית מבקשת לשים על המטרות שלהלן:

"לחזק את כוח השיפוט והביקורת, לטפח סקרנות אינטלקטואלית, מחשבה עצמאית ויוזמה, ולפתח מודעות וערנות לתמורות ולחידושים" (שם, ס' 7(2)).

"לטפח מעורבות בחיי החברה הישראלית, נכונות לקבל תפקידים ולמלאם מתוך מסירות ואחריות, רצון לעזרה הדדית, תרומה לקהילה, התנדבות וחתיחה לצדק חברתי במדינת ישראל" (שם, ס' 9(2)).

מטרות העל של התוכנית :

- הקניית מונחי יסוד של תחומי הדעת: משפטים, קרימינולוגיה/ כלכלה.
- פיתוח יכולת הבנה ויישום, התמודדות עם סוגיות ודילמות הקשורות למשפט וחברה, צדק ומוסר.
- טיפוח מעורבות קהילתית וחברתית פעילה של התלמידים בתחום בית הספר ובקהילה.
- גיבוש עמדה חיובית כלפי העקרונות והערכים הדמוקרטיים והכרה בצורך ליצור במדינה לצד זאת, מכנה משותף ולויאליות אנושית, אזרחית, לאומית ותרבותית.
- טיפוח סקרנות, חשיבה פתוחה וביקורתית ויכולות איתור מידע, ניתוחו ובניית טיעונים ועמדות ברמה גבוהה.
- הכרה ויישום של מיומנויות המאה העשרים ואחת.
- שיפור הדיאלוג החינוכי-ערכי בין המורה לתלמיד ובין התלמיד לחבריו מתוך הבנה והקשבה לצרכים השונים.

המטרות האופרטיביות של התוכנית :

התלמיד יכיר ויפנים מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים לעולם המשפט, לתופעת הסטייה החברתית וההתנהגות הפלילית או לסוגיות כלכליות-חברתיות התלמיד יבין את מערכת אכיפת החוק בישראל ואת תופעת העבריינות או תופעות יסוד בכלכלה	מטרות קוגניטיביות
התלמיד יישם המושגים והעקרונות, להבין ולהתמודד עם אירועים אקטואליים הקשורים לנושאים הנלמדים	
התלמיד ינתח תופעות ואירועים היסטוריים ואקטואליים מתוך ראייה ביקורתית	
התלמיד יתמודד עם דילמות של צדק ומוסר	
התלמיד יפתח סקרנות כלפי נושאים חברתיים ואזרחיים, דרך סוגיות משפטיות וקרימינולוגיות	
התלמיד יגבש עמדה חיובית כלפי הקהילה והמדינה	מטרות ערכיות-רגשיות
התלמיד יגבש עמדה חיובית כלפי שלטון החוק והעקרונות הדמוקרטיים	
התלמיד יפתח סובלנות כלפי אוכלוסיות שונות בחברה	
התלמיד יגלה עניין ואיכפתיות כלפי זכויות הפרט, קבוצות חברתיות והחברה בכללה	
התלמיד יחוש שייכות לקהילה, לבית הספר, לכיתת הלימוד ולחבריו התלמידים	
התלמיד יגלה מעורבות ביצירת אקלים בית ספרי בטוח וסובלני	
התלמיד יכיר בערך החיובי של תהליך הלמידה	
התלמיד יפתח דימוי עצמי חיובי על עצמו כלומד וכאדם	

<p>התלמיד ינתח אירועים, פסקי דין ותכניות שיקום, תהליכים חברתיים, מאמרים, סרטים. התלמיד יפתח מיומנויות השוואה, הסקת מסקנות, יכולות טיעון ושכנוע, יישום וביקורת. התלמיד ילמד להשתמש במקורות ביבליוגרפים שונים ויעשה כן בגישה ביקורתית: חוקים ופסקי דין, מאמרים אקדמיים, מקורות מהמרשתת, עיתונות ותקשורת. התלמיד יפתח מיומנויות הדרושות לכתיבת עבודת מיני-חקר ומטלת ביצוע התלמיד יפתח כישורי למידה והתנהלות עצמאית לצד אחריות אישית וחברתית התלמיד יכיר ויישם את הטכנולוגיות הדיגיטאליות בסביבתם המאפשרות דרכים שונות לעבודה ולמידה שיתופיים באמצעים כגון: יישומים ואתרי שיתוף ברשת, טלפון חכם.</p>	<p>מטרות בתחום כישורי הלמידה</p>
--	----------------------------------

9. דרכי הערכה של התלמידים.

הכוונה היא לשלב בין דרכי הערכה מסורתיות לבין שימוש בכלי הערכה כגון פרזנטציה בפני העמיתים, ניתוח אירועים, הגשת דו"חות על סיורים, סרטים, הרצאות, הגשת ניירות עמדה ודו"חות רפלקציה וכן הגשת מטלת ביצוע (כיחידת הלימוד ה-5).

ההערכה תורכב גם מתרגילים ועבודות וכן ייערכו בחינות פנימיות. בחינות הבגרות הפנימיות יאושרו ע"י היחידה לתכניות לימודים ייחודיות במשרד החינוך.

ראשי הפרקים של הנושאים הנלמדים (סה"כ 5 יח"ל):

משפט וחברה - 352 שעי' - 4 יח"ל

חטיבה 1	חוקה, חוקים ומשפט - 104 שעי'
מבוא למשפט ישראלי – 12 שעי'	
שיטת המשפט וההתפתחות ההיסטורית של המשפט בישראל	5 שעי'
המטרות האופרטיביות	<p>התלמיד יכיר וידע להסביר את עקרונות שיטת המשפט המקובל והמושגים הקשורים לו ויבין את הקשר שלהם למשפט הישראלי</p> <p>התלמיד יתאר את ההתפתחות ההיסטורית של המשפט בישראל מתק' היישוב ועד ימינו, על מנת להבין את הדינמיות של החוק בהתאם לנסיבות ההיסטוריות</p> <p>התלמיד יבין את התהליך של ירידת הפורמליזם ועליית הערכים במשפט הישראלי</p>
מושגים מרכזיים	<p>שיטת המשפט המקובל: מנהג, תקדים מנחה ומחייב, שיטה אדוורסרית. המשפט המנדטורי והרציפות החוקתית: המגילה, הפקודות המנדטוריות, הכרזת העצמאות, חוק יסודות המשפט. המשפט העברי ומקומו במשפט הישראלי. ירידת הפורמליזם ועליית הערכים. נימוק פורמלי ונימוק ערכי.</p>
סוגי משפט ובתי משפט בישראל	4 שעי'
המטרות האופרטיביות	<p>התלמיד יכיר את סוגי בתי המשפט בישראל ויבין את תפקידם</p> <p>התלמיד יבין את שני תפקידיו של בית המשפט העליון בישראל ויבחין ביניהם</p>
מושגים מרכזיים	<p>סוגי משפט ובתי משפט בישראל, הערכאות וסמכויותיהן, ערעור בזכות וברשות, בתימ"ש ייחודיים. בית המשפט העליון ושני כובעיו</p>

3 שעי	מסמכי מקור בסיסיים
התלמיד יכיר את הצורה והמבנה של חוק ושל פסק דין התלמיד יתמודד עם טקסט ברמה אקדמית וינתח את מסקנותיו התלמיד יעריך את דעת כותב המאמר ויחווה דעתו עליה	המטרות האופרטיביות
פסק דין, חוק והצ"ח, מאמר משפטי	מושגים מרכזיים
הכרזת העצמאות, חוק המעבר, חוק יסודות המשפט, תש"ס - 1980, חוק יסוד : השפיטה מאוטנר מ' (2013). דברים בדיון "עשרים שנה לספר 'ירידת הפורמליזם ועליית הערכים במשפט הישראלי'", הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב.	ביבליוגרפיה לתלמיד בחטיבה זו
הוראה פרונטלית, תכנית, ניתוח מאמר בנושא הכרזת העצמאות. ניתוח פסק דין בנושא תקדים מחייב (משפט אנגלי). משחק Kahoot	דרך ההוראה בחטיבה זו
ניתוח מאמר 5% מכלל התכנית (5 יח"ל)(וכך גם בהמשך) ניתוח פסק דין והצגתו בכיתה (בזוגות) 3%	דרך ההערכה ומשקלה בחטיבה זו
משפט פלילי – 40 שעי	
4 שעי	עקרונות המשפט הפלילי
התלמיד יכיר את עקרונות המשפט הפלילי וידע לזהות אותם בפעולות של רשויות החוק	המטרות האופרטיביות
עקרונות המשפט הפלילי (עבירה/עונש לפי חוק, רטרואקטיביות וכו')	מושגים מרכזיים
4 שעי	יסודות העבירה הפלילית
התלמיד יבין את יסודות העבירה הפלילית וידע לזהות אותם בעבירה נתונה	המטרות האופרטיביות
יסודות העבירה הפלילית (עובדתי, נפשי, יחס נפשי לרכיב נסיבתי, כוונה)	מושגים מרכזיים
6 שעי	סייגים לאחריות פלילית
התלמיד יכיר את הסייגים לאחריות הפלילית וידע להסביר אותם התלמיד יזהה את הסייגים באירוע נתון	המטרות האופרטיביות
סייגים לאחריות פלילית (גיל, העדר שליטה, ליקוי שכלי)	מושגים מרכזיים
6 שעי	הגנות במשפט הפלילי
התלמיד יכיר את ההגנות במשפט הפלילי התלמיד יישם את ההגנות באירוע נתון התלמיד יבחין בין סייגים להגנות במשפט הפלילי	המטרות האופרטיביות
הגנות במשפט הפלילי (הגנה עצמית, כורח, צורך, הגנה מן הצדק)	מושגים מרכזיים
6 שעי	עבירות המתה
התלמיד יכיר את סוגי עבירות המתה בחוק העונשין וישווה ביניהן התלמיד ינמק עמדתו באשר לבחירת עבירת המתה בהתייחס לנסיבות ספציפיות	המטרות האופרטיביות

התלמיד יעריך מידע וינתח מידע	
מושגים מרכזיים	הריגה, רצח, כוונה תחילה, גרימת מוות ברשלנות, גרימת מוות, קנטור, מאסר עולם, עונש מוות, עונש מופחת.
לשון הרע	6 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יכיר בקיומן של עבירות פליליות מחוץ לחוק העונשין, כדי שיוכל לזהותן ככאלה התלמיד יכיר את חוק לשון הרע, העבירה הפלילית, העוולה האזרחית וההגנות כדי שיוכל ליישם לחיי היומיום ולניתוח סוגיות אקטואליות
מושגים מרכזיים	לשון הרע, הגנות וסעדים, הדגמה בפסיקה.
משפט מבוים	8 שעי' קבלת תרחיש בתחום הפלילי, ניתוחו, הכנת טיעונים והצגתם במסגרת של משפט מבוים
ביבליוגרפיה לתלמיד בחטיבה זו	חוק העונשין, התשל"ז-1977 ע"פ 6353/94 כרמלה בוחבוט נ' מדינת ישראל, פד"י מ"ט(3), 647 ע"פ 298/88 טויטו נ' מ"י, מד (1) 151 (הגנה עצמית) בג"צ 5100/94, 4054/95 הועד הציבורי נגד עינויים בישראל ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' (צורף) חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה – 1965 קטעים מתוך: סולברג נ' (2014). לשון הרע ולשון טובה - מבחר פסקי דין. ידיעות אחרונות- ספרי חמד, תל אביב.
דרך ההוראה בחטיבה זו	הוראה פרונטלית, משחק תפקידים באירוע המתה (חוקרי משטרה, פרקליטות, סניגורים), הרצאה של עו"ד פלילי, פגישה עם חוקרי משטרה/ נוער/ קצין מבחן/ אנשי זיהוי פלילי, סרטונים על פעילות המשטרה (סדרת "אנשי החוק"). ניתוח פסקי דין פליליים. במסגרת משפט מבוים – התלמידים יקבלו תרחיש בתחום המשפט הפלילי וינתחו את האירוע תוך שאילת שאלות, זיהוי העבירה על רכיביה ומאפייניהם, זיהוי קשרים ויחסים בין פרטי מידע והבנת הרעיון המרכזי, יישום עקרונות והגנות שנלמדו, העלאת מגוון נקודות מבט, הסקת מסקנות וכתובת טיעונים. משחק Kahoot
דרך ההערכה ומשקלה בחטיבה זו	השתתפות במשפט מבוים 4% בחינה מסכמת בכתב (בגרות) 13%
משפט אזרחי – 30 שעי'	
דיני חוזים	4 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יבין את עקרונות דיני החוזים וידע לזהות אותם או את העדרם באירועים
מושגים מרכזיים	עקרונות בדיני חוזים (הצעה וקיבול, גמירות דעת, סעדים ותוס לב).
דיני צרכנות	8 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יבין את הצורך בהגנת הצרכן (תכלית) התלמיד יכיר את חוקי הצרכנות: הגנת הצרכן, חוק המכר (דירות)(הבטחת השקעה של רוכשי דירות), חוק העוולות המסחריות, חוק התובענות הייצוגיות, התלמיד יכיר את חוק החוזים האחידים התלמיד יכיר ארגונים הפועלים למען שמירת זכויות האזרחים התלמיד יכיר מקרים של הונאת צרכנים, יבטא את עמדתו ויעריך את מידת התערבות המדינה בסוגיה זו התלמיד יתנסה בכתובת כתב תביעה והגנה (תביעות קטנות)

מושגים מרכזיים	צרכן, חוזה אחד, תובענה ייצוגית, בית משפט לתביעות קטנות
דיני עבודה	6 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יכיר את האינטרסים השונים במסגרת יחסי העבודה ויקבע קריטריונים להערכתם התלמיד יציג מגוון דרכים להתערבות המדינה בדיני העבודה
מושגים מרכזיים	איזון אינטרסים וחירויות, התאגדות עובדים, התערבות באמצעות שלוש הרשויות (חוקי מגן, חקיקת משנה, צווי הרחבה, צווי ריתוק, בית הדין). סקירת זכויות עובדים ובני נוער עובדים.
חוקי עבודה/ מגן בישראל	6 שעי' + 6 שעי' הכנה וניהול יום שיא בית ספרי בנושא זכויות עובדים
המטרות האופרטיביות	התלמיד יכיר את חוקי העבודה ואת הזכויות העיקריות של העובדים השכירים בישראל התלמיד יתכנן, ינחה וישיב על שאלות במפגש עם תלמידים בנושא זכויות עובדים
מושגים מרכזיים	חוקי עבודה: חוק שכר מינימום, חוק חופשה שנתית, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק פיצויי פיטורין, חוק עבודת נשים, חוק שיויון הזדמנויות בעבודה, חוק דמי מחלה וכו'
ביבליוגרפיה לתלמיד בחטיבה זו	חוק החוזים (כללי), תשל"ג- 1973 חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א - 1970 חוקי עבודה: חוק שכר מינימום, חוק חופשה שנתית, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק פיצויי פיטורין, חוק עבודת נשים, חוק שיויון הזדמנויות בעבודה, חוק דמי מחלה וכו' חוק זכות יוצרים, התשס"ח - 2007 קטעים מתוך: שלו ג' ופרידגוט-נצר ל'. (1999). דיני חוזים. האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב. קטעים מתוך: בן ישראל ר' וצורף ט'. (2002). דיני עבודה. האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב. [משאב אלקטרוני פתוח לכל]
דרך ההוראה בחטיבה זו	הוראה פרונטלית, מיני-סימולציה בנושא חוזים- צרכנות (כולל התנסות בכתיבת כתב תביעה וכתב הגנה של ביהמ"ש לתביעות קטנות), ארגון, הנחייה ומענה על שאלות במפגש עם תלמידים בנושא דיני עבודה וזאת לקראת חופשת הפסח או הקיץ, בה תלמידים רבים עובדים ולא פעם מנוצלים לרעה. משחק Kahoot בנושא דיני עבודה.
דרך ההערכה ומשקלה בחטיבה זו	בחינה מסכמת בכתב (בגרות) 7%
משפט חוקתי – 22 שעי'	
סיפורה של החוקה בישראל	4 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יבין מהי חוקה, מהם חוקי יסוד והמחלוקות בנושא הצעות חוקה לישראל והמחלוקות סביבן
מושגים מרכזיים	חוקה, פשרת הררי, חוקי יסוד
המהפכה החוקתית	4 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יכיר פסקי דין שונים בתחום החוקתי (זכויות) התלמיד יבין את המושג מהפכה חוקתית התלמיד יכיר את העמדות השונות באשר למהפכה החוקתית (ועצם קיומה) ויצג עמדתו התלמיד יבחין בין מעמד זכויות יסוד בישראל והכרזת העצמאות לפני ואחרי המהפכה החוקתית

מושגים מרכזיים	המהפכה החוקתית
האקטיביזם השיפוטי	8 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יבין מהו אקטיביזם שיפוטי ויציין טיעונים בעד ונגד האקטיביזם התלמיד ינתח ויצג פסקי דין בנושא וכן מאמרים אקדמיים ומאמרי עמדה התלמיד יעריך את עמדתו כלפי אקטיביזם שיפוטי במקרים ספציפיים וכגישה
מושגים מרכזיים	זכויות הפרט והאקטיביזם השיפוטי
לימוד ותרגול של מיומנויות חקר	6 שעי' – שיחולקו במהלך לימודי החטיבה כולה. התלמידים יציגו וינתחו פסקי דין, ינתחו מאמרים, יתרגלו מיזוג טקסט, ניסוח פסקאות קוהרנטיות, חיפוש מקורות (כולל ביקור בספרייה אוניברסיטאית), בניית טיעונים והצגתם בכתב ובעל פה (דיבייט) והנחייה בכתובת עבודת מיני-חקר
ביבליוגרפיה לתלמיד בחטיבה זו	<p>בג"ץ 1/49 בז'רנו נ' שר המשטרה, פ"ד ב 80.</p> <p>בג"ץ 144/50 שייב נ' שר הביטחון, פ"ד ה 399.</p> <p>בג"ץ 73/53 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז 781.</p> <p>בג"ץ 243/62 אולפני הסרטה בישראל בע"מ נ' גרי, פ"ד טז(4) 2407.</p> <p>בג"ץ 153/83 לוי נ' מפקד המחוז הדרומי של משטרת ישראל, פ"ד לח(2) 39.</p> <p>בג"ץ 14/86 יצחק לאור נ' המועצה לבקורת סרטים ומחזות. פ"ד מא(1), 421</p> <p>בג"ץ 153/87 שקדיאל נ' השר לענייני דתות, פ"ד מב(2) 221.</p> <p>בג"ץ 2683/92 מכבים-ישוב קהילתי במודיעים נ' הועדה לבניה למגורים, פ"ד מ(1), 535</p> <p>ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי</p> <p>בג"ץ 721/94 אל על נתיבי אויר נ' דנילוביץ', פ"ד מח(5) 749.</p> <p>עע"א 4463/94 גולן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד נד(4) 136.</p> <p>בג"ץ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4) 94.</p> <p>בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד(1) 258.</p> <p>בג"ץ 1661/05 המועצה האזורית חוף עזה ואחי' נ' כנסת ישראל ואחי' (יוני 2005)</p> <p>בג"ץ 2605/05 המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ואחי' נ' שר האוצר ואחי' (הפרטת בתי סוהר)</p> <p>בבנישתי, איל (2010). ביקורת שיפוטית וכשלי הדמוקרטיה. עיוני משפט, לב (2), עמ' 303-277.</p> <p>ברק, אהרון (1996). ביקורת שיפוטית על חוקתיות חוק. משפט וממשל, ג, 415-403.</p> <p>ברק אהרן (תשנ"ג). שיטת המשפט בישראל - מסורתה ותרבותה. הפרקליט מ', 197.</p>
דרך ההוראה בחטיבה זו	הוראה פרונטלית, סרטונים על רשויות השלטון, הצגת פסקי דין בתחום זכויות אדם ואזרח על ידי התלמידים בכיתה, איתור מאמרים וספרים ברשת ובספרייה, דיון באמצעות דיבייט בנושא המהפכה החוקתית (1) והאקטיביזם השיפוטי (2) ניתוח קטעי פס"ד: יצירת מגילת זכויות אדם ע"י בג"ץ, פסילת חוקים, ביקורת שיפוטית,
דרך ההערכה ומשקלה בחטיבה זו	עבודת מיני-חקר בנושא המהפכה החוקתית או האקטיביזם השיפוטי, הכוללת הצגת שאלה/ בעיה, סקירת ספרות ומסקנות. 6%

חטיבה 2	נורמות, צדק ואתיקה – 68 שעי'
מבוא לתורת המשפט	8 שעי'
תיאוריות של משפט וחברה – 14 שעי'	

<p>התלמיד ישווה בין פוזיטיביזם למשפט טבע התלמיד יבין מהו פוזיטיביזם משפטי וכיר את הביקורת עליו התלמיד יתאר ויסביר את העקרונות של התיאוריות העיקריות בתורת המשפט התלמיד יבחין בין רצון הכללי לרצון הכלל</p>	<p>המטרות האופרטיביות</p>
<p>עיקרים בתורת המשפט - פוזיטיביזם ומשפט הטבע. תועלתנות, ליברטריאניזם, מוסר, רצון כללי ורצון הכלל</p>	<p>מושגים מרכזיים</p>
<p>6 שעי'</p>	<p>חובת הציות לחוק</p>
<p>התלמיד יפרט את הטענות בעד חובת הציות לחוק (ההסכמה, ההשתק, הכרת תודה, תמיכה במוסדות צודקים, ההגנות, התועלתנות). התלמיד ינסח טענות מבוססים ומשכנעים ויצג אותם</p>	<p>המטרות האופרטיביות</p>
<p>חובת הציות לחוק. טענות לחובת הציות לחוק.</p>	<p>מושגים מרכזיים</p>
<p>תפקידי המשפט בחברה – 14 שעי'</p>	
<p>6 שעי'</p>	<p>תפקידי המשפט</p>
<p>התלמיד ימייץ את תפקידי המשפט (יישוב סכסוכים, רשת הגנה, חינוך, נורמות ראויות, הסדרת השלטון לשינוי חברתי) התלמיד ידגים את תפקידי המשפט בדיני העבודה התלמיד יבחן באיזו מידה עומד המשפט במילוי תפקידיו התלמיד יציין מאפיינים של נורמות סמי-משפטיות המאומצות בקהילות מסוימות או במצבים מסוימים (בית דין צדק, מוסד הסולחה, השתקת עבירות, יישוב סכסוכים בדרכים אלטרנטיביות)</p>	<p>המטרות האופרטיביות</p>
<p>המשפט ככלי, תפקידי המשפט, נורמות חצי-משפטיות, יישוב סכסוכים</p>	<p>מושגים מרכזיים</p>
<p>8 שעי'</p>	<p>משפט ופוליטיקה</p>
<p>התלמיד יזהה כוחות פוליטיים חברתיים המשפיעים על המשפט התלמיד יבחין בפער בין המשפט הגלוי לסמוי התלמיד יסביר את הטענה כי קביעת מרחב החלטה של השופט הוא תוצר של אינטרסים פוליטיים התלמיד יסביר את הגישות לאינטרסים במשפט: 1. ריבוי קבוצות אינטרסים. 2. ריכוזיות כוח ההשפעה. 3. איזון אינטרסים. 4. מודל הקואליציות</p>	<p>המטרות האופרטיביות</p>
<p>ריאליזם משפטי, המשפט הסמוי, המשפט כתוצר של אינטרסים, קביעת מרחב החלטה של השופט כתוצר של אינטרסים פוליטיים</p>	<p>מושגים מרכזיים</p>
<p>המשפט ככלי לשינוי חברתי - 22 שעי'</p>	
<p>6 שעי'</p>	<p>הפרדה גזעית בבתי ספר בארה"ב ובישראל</p>
<p>התלמיד יעמוד על ההבדלים בין סוגי סגרגציה בחינוך בארה"ב ובישראל התלמיד יסביר את תפקידו של המשפט ככלי לשינוי חברתי בהקשר ההפרדה הגזעית</p>	<p>המטרות האופרטיביות</p>
<p>הזכות לחינוך, הפרדה והפליה, איזון זכויות, 'נפרד אבל שווה' "separate but equal"</p>	<p>מושגים מרכזיים</p>
<p>6 שעי'</p>	<p>משפט וטרור</p>
<p>התלמיד יעריך את נקודות המבט השונות ביחס לחקיקה של חוק הפטריוט בארה"ב בעקבות אירועי 9/11 התלמיד ינסח את טענות הצדדים ואת נימוקי בית המשפט בפסה"ד של בג"ץ בעניין גדר</p>	<p>המטרות האופרטיביות</p>

התלמיד יסביר את תפקידו של המשפט ככלי לשינוי חברתי בהקשר טרור	ההפרדה (בית סוריק)
מושגים מרכזיים	זכויות יסוד, שיקולים ביטחוניים, מידתיות
דילמות של צדק	10 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יגבש עמדה ויציג טיעונים בדילמות של צדק ושוויון התלמיד יסביר את השקפתו של יוצר הסרט/ המחזאי, יזהה את הדילמות העולות בסרט/הצגה ויביע דעתו
מושגים מרכזיים	מוסר, חירות, מידות טובות/ טוהר המידות, צדק אמת ושקר, מסך הבערות
עריכת דין ושפיטה בהקשר החברתי – 18 שעי'	
אתיקה של עורכי דין	8 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יבין מהי אתיקה ומהם כללי אתיקה התלמיד יזהה חלק מכללי האתיקה של עורכי הדין ויגדיר את מטרותם התלמיד יציג את הקשר בין כללי האתיקה של עו"ד לבין נגישות לצדק התלמיד ינמק את חובות הנאמנות של עורכי דין כלפי בית המשפט בישראל ויבין את תפקיד עוה"ד כקצינו של ביהמ"ש התלמיד יפרט את חובות עוה"ד כלפי הציבור התלמיד ישווה בין חובת החיסיון לחובת הסודיות של עוה"ד כלפי לקוחו התלמיד יבין את המגבלות החלות על עו"ד בקביעת שכר טרחה
מושגים מרכזיים	אתיקה, חובות נאמנות, ניגוד עניינים, עו"ד כקצינו של ביהמ"ש, חובת חיסיון, חובת סודיות, שכר טרחה
דילמות של ייצוג משפטי	4 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יזהה דילמות של ייצוג משפטי, יגבש עמדה ויציג טיעונים בנוגע אליהן התלמיד יציג מגוון נקודות מבט בשאלות של ייצוג משפטי
מושגים מרכזיים	חשיבות הייצוג בגישה האדברסרית, הזכות להיות מיוצג, 'קווים אדומים בייצוג' (שפטל-דמיאניוק, ייצוג משפחות פשע, ייצוג נאשמים בעבירות מין), סנגוריה ציבורית
שיפוט ושופטים	6 שעי'
המטרות האופרטיביות	התלמיד יבין כי על השופטים מופעלים לחצים פוליטיים ולכן יכיר את עקרון אי תלות הרשות השופטת התלמיד יזהה חלק מכללי האתיקה של שופטים (2007) ויגדיר את מטרותם התלמיד יזהה את מטרת מנגנוני הביקורת על שופטים
מושגים מרכזיים	אי תלות הרשות השופטת, כללי האתיקה לשופטים, לחצים וביקורת על שופטים
ביבליוגרפיה לתלמיד בחטיבה זו	כהן, חיים (1991). המשפט. מוסד ביאליק, ירושלים. (פתוח בכותר) סנדל, מ' (2012). צדק. כנרת, זמורה ביתן, דביר, אור יהודה ביטון יפעת, יש תמורה לשינוי http://www.nif.org.il/news/2013/09/10/633 (על בג"ץ 1067/08 עמותת נוער כהלכה נגד משרד החינוך) בג"ץ 2056/04 מועצת הכפר בית סוריק נ' ממשלת ישראל, פ"ד נח(5), 504 (2004) [קטעים ערוכים. בג"ץ גדר ההפרדה] Brown v. Board of Education of Topeka 347 U.S 483 (1954) בג"ץ 1067/08 נוער כהלכה נ' משרד החינוך מאוטנר מנחם, המשפט הסמוי מן העין, אלפיים 16, 45-72 (1998) דוגמאות לדילמות של צדק (נחמני נ' נחמני, כרמלה בוחבוט, רומן זדורוב, פס"ד קסטנר,

<p>פס"ד חנה סנש, פס"ד גינין גינין) כללי האתיקה של עורכי דין נטע זיו, "כללי ניגוד העניינים של עורכי דין ונגישות למשפט: "עורך הדין האחרון בעיר" – לי או לך", המשפט י (תשס"ה) 311, 311-322 http://elyon1.court.gov.il/heb/ethics/klalim.htm כללי האתיקה לשופטים דמותו של השופט/ טובה שטרסברג כהן, המכון הישראלי לדמוקרטיה פרלמנט, גיליון 72 http://goo.gl/NuxG0P</p>	
<p>הוראה פרונטלית, קריאה מונחית של מאמר אקדמי, סרט באורך מלא, הצגה, פגישה עם שופט/ סיור בבית המשפט, דיון באמצעות דיבייט בנושאים של צדק ושוויון, למשל דיון בנושא דני"א 2401/95 נחמני נ' נחמני (ניסוח טיעונים)</p>	<p>דרך ההוראה בחטיבה זו</p>
<p>דו"ח סיור/ מפגש עם שופט 2%</p>	<p>דרך ההערכה ומשקלה בחטיבה זו</p>

חטיבה 3 וחטיבה 4 חילופיות (על התלמיד לבחור איזו חטיבה ללמוד)

חטיבה 3	חברה, עבריינות ואכיפה
מבוא ותיאוריות בקרימינולוגיה	
<p>מספר שעות הלימוד</p> <p>55</p>	
<p>המטרות האופרטיביות</p> <p>התלמיד יגדיר תיאוריות ומושגים בסיסיים בקרימינולוגיה. התלמיד יבין מהי סטייה, מיהו הסוטה וכיצד מגדירים סטייה. התלמיד ילמד כיצד מודדים את היקף תופעת העבריינות. התלמיד יכיר את הבעייתיות של הקרימינולוגיה כמקצוע מדעי. התלמיד יבין מהי עבירה ויגדיר סוגי עבירות התלמיד יבין שיש קשר בין מאפייני התקופה לבין העונש המוטל על העבריין בכל תקופה. התלמיד יבין את השפעת התורשה והסביבה על התנהגות הפרט ויסיק מסקנות ממחקרים על הקף ההשפעה של כל אחד מהמשתנים. התלמיד יכיר תיאוריות פסיכולוגיות וסוציולוגיות בהסבר תופעת העבריינות.</p>	
<p>מושגים מרכזיים</p> <ul style="list-style-type: none"> מושגי יסוד בקרימינולוגיה: סטייה חברתית, יחסיות הסטייה, מדע בינתחומי, דרכי מחקר, סוגי עבירות. ההתפתחות ההיסטורית של התיאוריות (אסכולה קלאסית ופוזיטיביסטית) תיאוריות ביולוגיות קלאסיות לעבריינות (תורשה טיפוסי גוף ועבריינות) המשפחה ותהליך הסוציאליזציה כגורמי עבריינות תורת הלמידה ההתנהגותית (ביהביוריזם) התניה קלאסית והתניה אופרנטית, חיזוק, סוגי חיזוקים, קישור אסוציאטיבי, למידה. תיאוריות פסיכולוגיות לעבריינות (התיאוריה הפסיכואנליטית של פרויד, רמות מודעות, מבנה האישיות, מנגנוני הגנה של האגו, שלבי ההתפתחות וקבעון בשלב התפתחותי. גישת הלמידה החברתית של בנדורה, תאוריית התפתחות מוסר של קולברג תיאוריית התיוג: סטייה ראשונית וסטייה משנית תיוג, נבואה שמגשימה את עצמה, תיאוריית הפיקוח החברתי: מנגנוני פיקוח. תיאוריית הקונפליקט: קונפליקט, משאבים חברתיים מוגבלים, מאבק חברתי, יחסי שליטה. הגישה הפונקציונליסטית (דירקהיים) בהסבר תופעת הסטייה: מצב חברתי, אנומיה 	

	חברתית, סוגי אנומיה,
ביבליוגרפיה לתלמיד	אדר שוהם ורהב(1987) קרימינולוגיה הוצאת שוקן ד"ר בר אל ו ד"ר נוימאיר (2010) מפגשים עם הפסיכולוגיה הוצאת רכס. גוד אריק (2002) על הסטייה האוניברסיטה מהפתוחה. אדר משה (1989) קרימינולוגיה- העבריין בהתהוותו. הוצאת אור עם. אדר וולף (תשס"ב) עבריינות וסטייה חברתית הוצאת אוניברסיטת בר אילן
דרך ההוראה	הוראה פרונטלית צפייה בסרט וניתוח מקרה תוך קישור לתיאוריות ומושגים שנלמדו בהסבר תופעת העבריינות.
דרך ההערכה ומשקלה	בניית משחק לימודי שיכיל שאלות בנושא הנלמד 4%
תורת הענישה	
מספר שעות הלימוד	30
המטרות האופרטיביות	התפתחות היסטורית ומטרות הענישה. הגדרות פסיכולוגיות וסוציולוגיות לעונש. גישות שונות לתפקידי הענישה והתפתחות הענישה. התלמיד ישווה בין סוגי ענישה וילמד על אפיוני העונש הפלילי. המאסר וקשייו חלופות למאסר ושיקום בקהילה
מושגים מרכזיים	תורת הענישה, דיכוי התנהגות, סנקציות פורמליות ובלתי פורמליות. ענישה במתכוון. הליך משפטי. מעצר ומאסר. הרתעת עבריינים. עקרון התגמול. הפרת האיזון המוסרי. התיאוריה של הזכויות. האמנה החברתית. אסכולת התועלתיות שלילת הצידוק, מושג העונש, סנקציות פורמליות ובלתי פורמליות, ענישה במתכוון, הליך משפטי, מעצר ומאסר, נקם, הרתעת עבריינים, עקרון התגמול, הפרת האיזון המוסרי. מכאובי המאסר, בית הסוהר כמוסד טוטאלי, תיקון בקהילה, הרשות לשיקום האסיר, המצפון הקולקטיבי. סולידריות חברתית, המצפון הקולקטיבי. סולידריות חברתית
ביבליוגרפיה לתלמיד	שוהם שלמה גיורא , שביט גבריאל (2002) עבירות ועונשים בהוצאת הקיבוץ המאוחד. בן דוד, שי (2003). ויקטימולוגיה מנקודת מבט הקורבנות. בתוך: מ' חובב, ל' סבה ומ' אמיר (עורכים). מגמות בקרימינולוגיה: תיאוריה, מדיניות ויישום (775-795). ירושלים: ארט פלוס. חובב, מהל וגולן (2008) מסיכון לסיכוי התערבויות טיפוליות בנוער עובר חוק ובצעירים במצוקה.
דרך ההוראה	הוראה פרונטלית, הרצאת אורח של קצינת מבחן לנוער- ג
דרך ההערכה ומשקלה	נייר עמדה המשקף דילמה מוסרית 4%
עבריינות נוער	
מספר שעות הלימוד	20
המטרות האופרטיביות	הכרת התיאוריה של אריקסון על גיל ההתבגרות והתמקדות בשלב בניית הזהות. הכרת היקף תופעת עבריינות הנוער, אפיון האוכלוסיה ובעיות היחודיות לנוער. התלמיד יקשר בין התיאוריות להסבר התופעה לבין הסיבות לעבריינות נוער. התלמיד יבחין בין סוגים שונים של קבוצות עבריינים. התלמיד יכיר את עבודת המשטרה עם נוער עבריין לנוער ויבין מהם דרכי הענישה והטיפול בבני נוער במערכת המשפט.

<ul style="list-style-type: none"> ● שלב טשטוש זהות מול גיבוש זהות, העצמי, מורטוריום, אנשי שוליים, קבוצת השווים. ● תיאוריות של עבריינות נוער (אלברט כהן): תת תרבות עבריינית, תרבות נגד תרבות עבריינית, ערכי המעמד הנמוך, עבריינות נוער, בני טובים, נוער מצוקה. ● חוקר נוער, חוק הנוער, בית משפט לנוער, חקירת קטינים, אחריות פלילית, זכויות ילדים ונוער. ● סוכנויות בקהילה המסייעות למשטרה בטיפול בנוער עבריין: שרות מבחן לנוער, קצין מבחן לנוער, מוסד נעול, מוסד פתוח. ● מניעת עבריינות נוער. 	<p>מושגים מרכזיים</p>
<p>ד"ר בר אל ו ד"ר נוימאיר (2010) מפגשים עם הפסיכולוגיה הוצאת רכס. אדר ווולף (תשס"ב) עבריינות וסטייה חברתית הוצאת אוניברסיטת בר אילן. אדר שוהם ורהב(1987) קרימינולוגיה הוצאת שוקן זלבה (1998) משטרה- אסופת מאמרים הוצאת משטרת ישראל נווה,רוט-הלר (1993) היחיד והסדר החברתי עם עובד</p>	<p>ביבליוגרפיה לתלמיד</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● ניתוח לוחות ותרשימי על אחוזי פשיעה לפי סוגי עבירות ● דיון פרונטלי 	<p>דרך ההוראה</p>
<p>דוח צפייה בסרט ניתוח נתונים סטטיסטיים העוסקים בעבריינות נוער 4%</p>	<p>דרך ההערכה ומשקלה</p>
סמים	
<p>30</p>	<p>מספר שעות הלימוד</p>
<p>התלמיד יבין מה ההבדל בין תלות גופנית לתלות נפשית התלמיד יזהה את סוגי הסמים לפי קבוצות. התלמיד יבין את ההשפעות השונות של הסמים התלמיד יכיר את הגורמים לשימוש בסמים בקרב מתבגרים. התלמיד יכיר את פקודת הסמים המסוכנים ואת מדיניות האכיפה. התלמיד יכיר תוכניות מניעה לשימוש בסמים.</p>	<p>המטרות האופרטיביות</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● ההיבט הפלילי ● ההיבט החברתי ● סיווג סמים והיקף השימוש (נתונים) ● תיאוריית הקונפליקט וסמים ● תכניות מניעה ● בעיה חברתית, הגדרה אובייקטיבית והגדרה סובייקטיבית, סוגיית הליגליזציה של סמים 'קלים' 	<p>מושגים מרכזיים</p>
<p>כספי (1996) סמים מסוכנים - מדיניות פיקוח אכיפה ומשפט הוצאת תמר ת"א. פלום (1995) מתבגרים בישראל היבטים אישיים משפחתיים וחברתיים הוצאת רכס. גבע (1992) אסטרטגיות במניעת פשיעה- שיטות יישום והערכה ירושלים משרד המשטרה טייכמן (1989) לחיות בעולם אחר: אלקוהול סמים והתנהגות אנושית הוצאת רמות ת"א ד"ר גרין ד. (1995) סמים; עובדות, שאלות ובעיות. מרכז ההסברה ומשרד הבטחון – ההוצאה לאור, תל-אביב, חובב, מאיר, עורך. <u>טיפול ושיקום של נפגעי סמים בישראל; התפתחות, תאור מצב וסוגיות.</u> הוצאת צ'ריקובר, 2002, אלישע, ד., מרצ'בסקי, ס. <u>שימוש לרעה והתמכרות לסמים ולאלכוהול</u>; מדריך רפואי לאיתור אבחון והתערבות ראשונית, הוצאת דיונון, תל-אביב, 2000, 188 עמ'.</p>	<p>ביבליוגרפיה לתלמיד</p>
<p>הוראה פרונטלית, ניתוח תוכניות מניעה הקיימות</p>	<p>דרך ההוראה</p>
<p>התלמיד יתכן סיור לימודי 4%</p>	<p>דרך ההערכה ומשקלה</p>

מדעי המשטרה

מספר שעות הלימוד	45
המטרות האופרטיביות	מתן אפשרות לתלמידים, שהם אזרחי מדינת ישראל, להכרת והבנת אחד הזרועות העיקריים והחשובים ביותר של "אכיפת החוק" במדינתם. מתן ידע ופיתוח הבנה לגבי תפקידיה המגוונים של המשטרה יכול לפתוח אפיקים נוספים בקרב התלמידים ובני הנוער באשר להתייחסותם למשטרה, ובמיוחד בחברה שבה נתפסת המשטרה אצל רבים באור שלילי.
מושגים מרכזיים	<ul style="list-style-type: none"> ● משטרה, שיטור, שמירת שלום הציבור, ● מהי משטרה והתפתחות המשטרה המודרנית ● מבנה וארגון של משטרת ישראל והבסיס החוקי לעבודתה ● יעדי משטרת ישראל ותפקידי המשטרה והחקירה המשטרתית ● אתיקה והפיקוח על המשטרה ● שיטור קהילתי
ביבליוגרפיה לתלמיד	<p>אמיר מנחם (2000) משטרה, אתיקה ופיקוח בתוך: אתיקה ואחריות חברתית: עיונים ישראלים עורכים: דוב יזרעאלי ונעם זהר.</p> <p>זלבה (1998) משטרה- אסופת מאמרים. הוצאת משטרת ישראל.</p> <p>אלירם (1998) משטרה וחברה הוצאת מולטיפרס.</p> <p>גימשי, ד (2003) משטרה בדמוקרטיה; משטרת ישראל, המטה הארצי, אגף משאבי אנוש בשן, ע(2000) משטרת ישראל- דין וחשבון שנתי 2000; המחלקה לתקשורת, אגף קהילה ומשא"ז</p> <p>אלירם, י (1996) משטרה וחברה- מבוא למדעי המשטרה; ירושלים בלסקי, ז (1995) מראות המשטרה</p>
דרך ההוראה	הוראה פרונטלית
דרך ההערכה ומסקלה	ברור עמדות החברה כלפי המשטרה. בניית שאלון העוסק בקשר שבין משתנה חברתי אחד (גיל, מקום מגורים, מין...) לבין עמדות כלפי המשטרה.

חטיבה 3 וחטיבה 4 חילופיות (על התלמיד לבחור איזו חטיבה ללמוד)

חטיבה 4		כלכלה, שוויץ וצדק
המטרות האופרטיביות	<p>התלמידים יכירו ויבינו מושגי יסוד בכלכלה, תפיסות יסוד בכלכלה ומודלים כלכליים מרכזיים שיאפשרו להם להבין את משמעות החשיבה הכלכלית</p> <p>התלמידים יכירו את המציאות הכלכלית בישראל</p> <p>התלמידים יהיו מסוגלים לקיים דיונים משמעותיים בהם ישתמשו בנתונים ובטיעונים כלכליים בסוגיות כלכליות מרכזיות ורלוונטיות שעל סדר היום הציבורי</p>	
מבוא ויסודות בכלכלה – 52 שעי'		
הכלכלה כמדע, כלכלה חדשה חשיבה כלכלית	2 שעי'	
תופעת המחסור	5 שעי'	
מודל עקומת התמורה	15 שעי'	

10 שעי	הון אנושי וצמיחה כלכלית
20 שעי	ביקוש והיצע
כלכלה וחברה – 128 שעי	
15 שעי	כשלי שוק והתערבות ממשלה, ריכוזיות, יחסי הון-שלטון, מדיניות ממשלתית ומדינת הרווחה
35 שעי	אי שוויון, מדד ג'יני, עוני כתופעה כלכלית חברתית. נתוני עוני בישראל לפי מגזרים והתמודדות המדינה עם העוני. פשיטת רגל, אי ציות לחוק מטעמי הישרדות כלכלית – דיור ציבורי, הזכות למים, הזכות החוקתית לקיום מינימלי בכבוד על אנשים החיים בעוני בהליכי הוצאה לפועל
25 שעי	מושגי יסוד במאקרו כלכלה. אינפלציה, דפלציה, ריבית, שוק ההון והבורסה, סוגי תאגידים, הקפאת הליכים, פירוקים ו"תספורות". כלכלה קיינסיאנית ותפקיד הממשלה בכלכלה. מדינה, משפחות ופירמות.
18 שעי	תקציב המדינה. אישור התקציב, חוק ההסדרים, פעילות שתדלנים בכנסת, סוגיות מיסוי, שוק שחור, הלבנת הון ומקלטי מס
15 שעי	גלובליזציה. תנועות הון ותנועות עובדים בינלאומיות, גופים הקשורים לכלכלה העולמית. השלכות הגלובליזציה על הכלכלה הישראלית ועל החברה הישראלית
20 שעי	שוק העבודה, תעסוקה ואבטלה. פערי שכר, פנסיה, שינויים מבניים, שינויים דמוגרפיים, איגודים מקצועיים.

מטלת ביצוע - 1 יח"ל – 98 שעי

התלמידים יגישו (בשנת יב') מטלת ביצוע בנושא משפט וחברה, מכלל הנושאים הנלמדים בתכנית לפי בחירתם. ביחידה זו אנו מבקשים לעודד את הלומדים, לחפש משמעות ופרשנות לידע ההולך ונבנה. ביסוד היחידה עומדת התפיסה הקונסטרוקטיביסטית של הלמידה והתכנית מאמצת כאן את הגישה האיכותית בהערכה כדי לשפר את ההוראה ולקדם את הלמידה (הל"ל – הערכה לשם למידה).

בשנת י"א, התלמידים יקבלו מבוא תיאורטי שיעסוק בנושאים כמו שיטות מחקר במדעי החברה, חיפוש והערכה של מקורות מידע ובתרגול של מיומנויות חקר. לחלק זה תוקדשנה **28 שעי** בשנה הראשונה. בשנת י"ב יבצעו התלמידים את החלק המעשי, כלומר יכתבו את מטלת הביצוע, ולכך יוקדשו **70 שעי**.

מטלת הביצוע מיועדת לאפשר הערכה של יכולת התלמידים ליישם את התכנים שלמדו, תוך הפעלת מיומנויות חשיבה גבוהות כמו: תכנון, ארגון ומיזוג מידע, הסקת מסקנות, ביקורתיות. מטלת הביצוע היא משימה מאתגרת ומושכת עבור הלומדים שאינה מתרחשת בלחץ של זמן. זוהי מטלה פתוחה ומורכבת המאפשרת מתן פתרונות שונים ויצירתיים. תוצרי מטלת הביצוע עשויים להיות – בין היתר - נייר עמדה, דו"ח, מצגת, הדמייה (סימולציה), פנייה לגורמי ממשל, סרטון, ארגון מחאה ועוד.

דרכי הערכה

כאמור, הכוונה היא לשלב בין דרכי הערכה מסורתיות לבין שימוש בכלי הערכה חילופית כגון ניתוח פסק דין, ניתוח מאמר אקדמי, משחקי תפקידים, פרזנטציה בפני העמיתים, ניתוח אירועים, הגשת דו"חות על סיורים, סרטים, הצגות ודו"חות רפלקציה. גולת הכותרת תהיה כמובן הגשת עבודת חקר באחד מתחומי הדעת או עבודה אינטגרטיבית, המשלבת את שני תחומי הדעת.

ההערכה תורכב גם מתרגילים ועבודות וכן ייערכו בחינות פנימיות ובחינת בגרות בשני תחומי הדעת. בחינת הבגרות בהיקף של 20% מהתכנית במשפטים ו- 20% מהתכנית בקרימינולוגיה, תקיף חלק מן החומר הנלמד במסגרת התכנית ותאושר ע"י היחידה לתכניות לימודים ייחודיות במשרד החינוך.

לסיכום דרכי ההערכה :

במשפטים - 2 יח"ל

משקל בציון הסופי	כלי ההערכה
5%	ניתוח מאמר
3%	ניתוח פסק דין והצגתו בכיתה (בזוגות)
2%	דו"ח סיור/ מפגש עם שופט
6%	עבודת מיני-חקר, הכוללת הצגת שאלה/ בעיה, סקירת ספרות ומסקנות
4%	השתתפות במשפט מבוים
20%	בחינה מסכמת בכתב (בגרות)
40%	סה"כ

בקרימינולוגיה - 2 יח"ל

משקל בציון הסופי	כלי ההערכה
4%	המשחק הלימודי
4%	דו"ח צפייה בסרט
4%	דו"ח סיור
4%	בניית שאלון עמדות וניתוחו
4%	נייר עמדה
20%	בחינה מסכמת בכתב (בגרות)
40%	סה"כ

מטלת ביצוע/ עבודת חקר במשפטים, קרימינולוגיה או אינטגרטיבית - 1 יח"ל

משקל בציון הסופי	כלי ההערכה
20%	מטלת ביצוע/ עבודת חקר
20%	סה"כ

סה"כ הערכה

משקל בציון הסופי	
20%	משפטים 1 יח"ל הערכה חילופית
20%	קרימינולוגיה 1 יח"ל הערכה חילופית
20%	מטלת ביצוע/ עבודת חקר 1 יח"ל הערכה חילופית
60%	סה"כ הערכה חילופית
20%	משפטים 1 יח"ל בחינה
20%	קרימינולוגיה 1 יח"ל בחינה
40%	סה"כ הערכה מסורתית
100%	סה"כ

מטלות במשפטים

מחווון לעבודת החקר/ מטלת ביצוע

<u>הניקוד</u>	<u>קריטריון</u>	<u>המרכיב</u>	<u>השלב</u>
6	הנושא מוצג בבהירות 2נק' מפורטים תתי נושאים אפשריים ונקודות התייחסות מגוונות 2נק' הסבר מדוע הנושא ותהליך הגילוי הצפוי מלהיבים את התלמיד. 1נק'	הנושא	השלב המוקדים 28 נק'
8	השאלה ממוקדת בזמן ובמקום המאפשרים חקר משמעותי בהתאם להיקף הנדרש. 2נק' השאלה (כולל תתי השאלות) מנוסחת בצורה פתוחה, מערערת, עשירה ורלוונטית לנושא 1נק' ישנו פיתוח ראשוני (פיתוח שלם ייעשה במסגרת העבודה הגמורה) של מסקנות המחקרים הקיימים בנושא העבודה 2נק' פירוט המניעים לבחירה והצגת הידע המוקדם של התלמיד על הנושא 1נק' הצגת השערות החקר בצורה מלאה 2נק'	שאלת החקר	
8	נעשה שימוש בחמישה מקורות ביבליוגרפיים עדכניים לפחות. (מקורות ראשוניים, משניים, סוגי מקורות: חוקים, הצעות חוק, פסקי דין, עיתונות, ספרות מחקר ועוד) 2נק' המקורות מקיפים את הבעיה על כל היבטיה וממוקדים בנושא 1נק' הצגת של כל מאמר כך: שם המאמר, השאלות המרכזיות בהן עוסק המאמר, כותב המאמר, התקופה בה נכתב, תקציר תוכן המאמר, המקורות בהם נעזר החוקר והצגת ביקורת (של התלמיד או של חוקר עמית). 3נק' כתיבת רשימה ביבליוגרפית ראשונית 1נק'	סקירת ספרות	ראשי פרקים
6	ראשי הפרקים שנכתבו מעידים על כיוון העבודה תוך הצגת רצף ראשי הפרקים וההיגיון לפיו הוגדרו הפרקים. 2נק'	ראשי פרקים	

	ציון כותרות הפרקים ומתן הסבר לגבי ייעודו של כל פרק ותרומתו להתמודדות עם שאלת החקר 1 נק' התייחסות לכל ההיבטים של השאלה והרקע הנדרש 1 נק' ייעוד מקורות לפי הפרקים. 1 נק'		
6	הצגה כללית של נושא החקר והקשרו לשאלה הנחקרת הרקע העיוני-תאורטי מוסבר בבהירות	רקע	שלב כתיבת העבודה
8	שימוש באמצעים טכנולוגיים לאיתור והערכת מידע, להכוונה והנחייה על ידי המנחה ולכתיבת העבודה וארגונה. ניתוח והצגת נתונים בצורה טובה, מוסברת ומותאמת המידע המוצג אמין, נכון ומבוסס תוך שימוש במגוון רחב של סוגי מקורות תוך הפנייה בהערות שוליים הצגת מגוון דעות ותשובות אפשרויות דיאלוג עם המנחה (כתיבת טיוטות, התייעצות, יישום הערות...)	תהליך הכתיבה	28 נק'
8	שילוב של לפחות שלושה מקורות ביבליוגרפיים בכל פרק שימוש באסטרטגיה של מיזוג טקסטים בפרקי העבודה פסקת סיום קצרה בכל פרק הסוקרת את הרעיונות המרכזיים שהופיעו בפרק הבניית המידע על פי חלוקה הגיונית ונכונה לראשי פרקים ולתתי פרקים. מורגשת גישה מקורית ו/או יצירתית, וכן מעורבות אישית ניכרת חשיבה עצמאית ומבוססת ידע שמירה על הציר המארגן של העבודה תוך מתן מענה מנומק לשאלת החקר שילוב ציטוטים רלוונטיים גיבוש תשובה אישית לשאלת החקר יש התמודדות של התלמיד עם הסברים שונים והערכות שונות	מענה לשאלת החקר	
6	מוסבר בצורה ברורה לקורא ההדיוט ההקשר ההיסטורי של השאלה הנחקרת לזמן מוגדר ו/או למרחב גיאוגרפי נתון קיימות הבחנות בין עובדות ודעות, בין סיבות ותוצאות, בין הערכות בפרספקטיבות היסטוריות שונות והסברים לתופעות אלו. מבנה העבודה בהיר והוא מציג קו לוגי שמעביר את הקורא באופן מובן משלב לשלב עד לסיום המיוחל. לכל פרק או תת-פרק יש משפט פתיחה המציג את הנושא שידון בפרק, ומשפט מסכם בסיומו. הפרק כולו בנוי ומאורגן בצורה הגיונית היקף העבודה סביר ובמסגרת הדרישות 10-15 עמודים (רק גוף העבודה)	כתיבה לנמען כללי	
8	נכתב מבוא שבתוכו מתוארת בקצרה התופעה הנחקרת מ-2-3 מקורות מידע מקצועיים. 2 נק' הצגה של שאלת החקר והשערות החקר 2 נק' הצגת רציונל ראשי הפרקים 2 נק' כתיבת הקדמה מזמינה לעבודה 1 נק'	מבוא	שלב הגשת העבודה 28 נק'
8	מסקנות העבודה מנוסחות כתשובה לשאלת החקר מנומקות ומתבססות על מידע שהובא בפרקי העבודה. התלמיד ציין במסקנות באיזה פרק מצוי המידע הרלוונטי 2 נק' המסקנות והתובנות מוצגות בהרחבה ובהעמקה, תוך הצגת הקול האישי 3 נק' הסבר התוצאות (מדוע ההשערה אוששה/הופרכה), כולל ביקורת על	סיכום ומסקנות	

	החקר. 2 נק' התלמיד מציג שאלות נוספות שהעבודה חשפה וניתן להמשיך לחקר 1 נק'		
4	הלימה בין הרשימה לבין העבודה (כל מקור בעבודה מופיע ברשימה ולחפך) 2 נק' הרשימה הביבליוגרפית כתובה על פי הכללים המחייבים. 2 נק'	ביבליוגרפיה	
8	נעשה שימוש עקבי בכללי הציטוט והערות השוליים המקובלים 1 נק' שער העבודה כולל את הפרטים הנדרשים (שם ונושא העבודה, שם התלמיד, תז, כיתה, שם בית הספר, תאריך, שם המנחה 1 נק' תוכן עניינים מפורט וכולל מספרי עמודים 1 נק' מראה אחיד של כל חלקי העבודה: גופן, רווח בין השורות ועימוד 1 נק' משלב השפה, כתיב תקין, הקפדה על ניקוד ופיסוק 1 נק' נספחים רלוונטיים 1 נק'	עיצוב כללי	
6	הרפלקציה מלמדת על תהליך משמעותי שכותב העבודה עבר ותכלול שלושה מרכיבים: המימד הלימודי; המימד האישי והמימד הערכי 1 נק' המללת ידע על תהליכי חשיבה הקשורים למיומנויות החקר ולתהליכי העבודה בכלל. (התהליך הלימודי/התהליך האישי/ההיבט הערכי-חברתי) 2 נק' הצגת שיקולי הדעת בתהליך כתיבת העבודה ובנקודות צומת בהם התעורר הצורך לקבל הכרעה (למשל, בחירת הנושא, מיקוד הנושא, בחירת כלי החקר, הגדרות אופרטיביות למשתנים, חלוקת העבודה, גיבוש מסקנות) 2 נק'	רפלקציה	
10	לכל אורך שלבי העבודה, לפי מועדים שהוקצו לכל שלב	עמידה בזמנים	

מטלה במשפטים - קריאה מונחית של מאמר אקדמי (בקבוצות)

המטלה לעבודה בקבוצות מקבילות של 3-4 תלמידים כל אחת, כאשר כל קבוצה עוסקת בחלק אחר של המאמר, כל קבוצה מציגה לכיתה את מסקנותיה ובסיום כל קבוצה יוצרת סיכום של המאמר. מאמר זה ישמש בהמשך הלימוד לדיון בנושא הצדקות להתיישנות עבירה ולבניית טיעונים בעד ונגד, מתוך התייחסות ביקורתית למאמר, בשאלות של צדק ומשפט.

לפניכם מאמר אקדמי:

קיטאי סג'ורו ר'. (תשע"ד). "הצדקות להתיישנות עבירות". עלי משפט יא', 227.

1. קיראו את המבוא למאמר בעמודים 227-228 והסבירו במה עוסק המאמר ומהי השאלה אותו הוא מבקש לבחון.
2. קיראו את קטע המאמר מעמוד ___ עד עמוד ___ במאמר (כל קבוצה תקבל לקריאה ראש פרק אחד) וסמנו במרקר (מַדְגָּשׁ) משפט אחד מכל פסקה, המייצג בעיניכם את הנאמר באותה פסקה.
3. רישמו בשפת הטקסט בצירוף מילים שלכם, לרבות מילות קישור, את האמור במשפטים המסומנים, כך שתיווצר פסקה או שתיים המתארות את הדברים מקטע המאמר.
4. ודאו כי הנכם מבינים היטב מה ביקשה מחברת המאמר לטעון בקטע והכינו עצמכם להציג בפני מליאת הכיתה את הדברים בעל פה (אין לקרוא מהכתוב).
5. לאחר הצגת הקטעים לפי סדר המאמר במליאת הכיתה: הסבירו במילים שלכם מה הבנתם

- מהמצגת של כל קבוצה על הקטע שלה ורישמו סיכום לפי סדר המאמר, ובו שלבו גם את הסיכום שלכם לגבי הקטע שקיבלתם. כעת יש בידכם סיכום של המאמר.
- קיראו כעת את פרק הסיכום במאמר בעמודים 245-246 והסבירו בכתב במילים שלכם מה למדתם מהמאמר.
 - רפלקציה אישית לכל תלמיד: ספרו על החוויה שלכם בקריאת המאמר, מה היה קשה, מה היה קל, כיצד התמודדתם עם הקריאה, כיצד הסתדרתם בקבוצה ומה למדתם על עצמכם ועל קריאת מאמר אקדמי.

מחווון למטלה:

- הבנת המבוא: הסבר ממצה של המבוא וזיהוי השאלה הנבחנת - 10, הסבר ארוך של המבוא והרחבת השאלה הנבחנת למספר שאלות - 5, הסבר לא קוהרנטי של המבוא ואי זיהוי השאלה הנבחנת - 1
- סימון משפט בכל פסקה: כל המשפטים ממצים היטב את מובנן של הפסקאות - 10, רק חלק מהמשפטים ממצים היטב את מובנן של הפסקאות - 5, מעט מהמשפטים ממצים היטב את מובנן של הפסקאות או בכלל לא - 1
- סיכום הקטע - כתוב היטב, קוהרנטי, ברור וממצה - 15 חלקית - 7 אינו כתוב היטב ואינו ברור - 1
- הצגה בכיתה - ההסבר בעל פה קוהרנטי ברור וממצה, ללא שימוש בדף - 10 חלקית, היעזרות בקריאה מהדף - 5 אינו ברור, הקראה מהדף - 1
- סיכום המאמר - כתוב היטב, קוהרנטי, ברור וממצה - 25 חלקית - 12 אינו כתוב היטב ואינו ברור - 1
- פרק הסיכום - כתוב היטב, קוהרנטי, ברור וממצה - 10 חלקית - 5 אינו כתוב היטב ואינו ברור - 1
- רפלקציה אישית - התבוננות מעמיקה ובונה, תוך ציון קשיים - 10, חלקית - 5, התייחסות שטחית יוצאת לידי חובה - 1

מטלה במשפטים - דו"ח סיור בבית המשפט השלום בהרצליה או המחוזי מרכז בלוד

המטלה אישית, בת 3 שלבים - טרום הסיור, תוך כדי הסיור ולאחר הסיור.

לפני הסיור

העזר בחוק בתי המשפט (נוסח משולב), תשמ"ד - 1984 ("החוק") והשב על השאלות הבאות:

- מהן שלוש ערכאות המשפט בישראל ומה סמכויותיה של כל ערכאה לפי החוק.
- מי רשאי להתמנות כשופט בבית המשפט העליון, המחוזי והשלום לפי החוק.
- מתי ניתן לפי החוק לערער על פסק דין ומתי יש צורך בקבלת רשות על מנת לערער?
- מתי לפי החוק הדיון בבית המשפט יהיה פומבי ומתי הדיון יהיה בדלתיים סגורות?

תוך כדי הסיור

- ציין מאפיינים מבניים של בית המשפט, לרבות מיקומו, צבעים בהם נעשה שימוש ואלמנטים עיצוביים אחרים במבנה ובסביבה החיצונית של בית המשפט.
- ציין כיצד פרוס אולם בית המשפט, מהם האלמנטים העיצוביים בו, היכן יושבים הגורמים השונים.

רשום כמה מילים על הדיונים בהם אתה צופה כדי לא לשכוח את הפרטים.

רשום שאלות שעלו אצלך בעת הביקור.

לאחר הסיור והדיון בכיתה

- ציין מה המשמעות של האלמנטים המבניים והעיצוביים בהם הבחנת במבנה בית המשפט ובמבנה אולמות בית המשפט.
- ציין מה למדת מהדיונים בהם צפית בבית המשפט, בהתחשב גם בדיון שנערך בכיתה

- לאחר מכן.
- רשום 3 שאלות שאתה מבקש לשאול שופט בבית המשפט.
 - ספר בקצרה איזה רושם הותיר בך הביקור בבית המשפט או רושם כתבה עיתונאית לגבי ביקורך.

מחווון למטלה :

- שלוש הערכאות: ציין שלוש ופרט היטב את הסמכויות לפי החוק - 10, ציין שלוש ופרט חלקית את הסמכויות - 7 לא ציין 3 רשויות אך פרט היטב את הסמכויות - 5 לא ציין 3 רשויות ולא פרט את הסמכויות - 1
- תנאים למינוי שופטים: פרט היטב את כל התנאים - 10, פרט חלקית את התנאים - 5 פרט באופן דל את התנאים - 1
- ערעור בזכות וברשות: פרט היטב את כל התנאים - 10, פרט חלקית את התנאים - 5 פרט באופן דל את התנאים - 1
- פומביות המשפט: ציין שברירת המחל היא משפט פומבי ופרט את כל התנאים למשפט בדלתיים סגורות - 10, פרט חלקית את התנאים - 5 פרט באופן דל את התנאים - 1
- מאפיינים מבניים של בית המשפט: פרט לפחות 3 מאפיינים - 10, פרט 1-2 מאפיינים - 5 לא פרט מאפיינים - 0
- מאפיינים מבניים של אולמות בית המשפט: פרט לפחות 5 מאפיינים - 10, פרט 2-4 מאפיינים - 5 פרט מאפיין אחד או לא פרט - 0
- משמעות המאפיינים המבניים: הסביר היטב את המשמעות של לפחות 3 אלמנטים מבניים בבית המשפט ובאולמות - 10 הסביר חלקית 3 אלמנטים או הסביר רק 1-2 מאפיינים מבניים - 5 לא הסביר - 0
- לימוד מהדיונים: פרט היטב מה נלמד וציין לפחות שתי תובנות - 10 פרט חלקית וציין רק תובנה אחת - 5 לא פרט או לא ציין תובנה כלל - 0
- שאלות תיאורטיות לשופט: רשם 3 שאלות שונות ומעוררות מחשבה - 10, חלקית - 5, התייחסות שטחית יוצאת לידי חובה - 1
- רושם/ כתבה עיתונאית: תיאר באופן מפורט את מה שנצפה בביקור, כולל התחושות האישיות והעריך באופן מנומק את איכות הביקור - 10 חלקית, ללא הערכה או ללא נימוק - 5, התייחסות שטחית יוצאת לידי חובה - 1

מטלות בקרימינולוגיה

המשחק הלימודי ככלי להערכה חלופית

בני אדם בכול הגילאים נהנים מחוויות המשחק. למשחק יש תפקיד בהבט של ניצול שעת פנאי הנאה ומפגש חברתי ויחד עם זאת אמצעי ללמידה בצורה מהנה תוך מעורבות פעילה של הלומד. להלן הצעה להבניית משחק לימודי בקבוצות בנושא תיאוריות בקרימינולוגיה.

המטרה: בניית משחק לימודי ל- 4-5 משתתפים שיכיל 25 שאלות בנושא הנלמד. יש להדגיש לתלמידים שהם יקבלו הערכה פרטנית והערכה על קבוצתית על פי הפירוט בהמשך.

המורה יידע את התלמידים כבר בראשית לימוד הפרק כי בהמשך יידרשו להכין משחק לימודי. כך יהיה להם פרק זמן ארוך יחסית להחליט על סוג המשחק ולהכינו.

שלבי העבודה

הנחיות לתלמיד :

- א. בקבוצה : החליטו על מודל של משחק לימודי שאתם מעדיפים
- ב. עבודה אישית :
1. כל לומד יכין מאגר של כ - 10 שאלות ותשובות 3 שאלות ברמת ידע ו 7 שאלות ברמת יישום. על התלמידים להגיש את השאלות האישיות והתשובות למורה עד לתאריך.....(כך המורה בודק ומוודא שיש תשובות תקינות ונותן ציון פרטני על העבודה האישית)
- בקבוצה : לאחר בדיקת המורה, בחרו מתוך מאגר השאלות שהכנתם את 25 השאלות הטובות ביותר שהייתם רוצים לשלב במשחק. 15 מהשאלות תהיינה ברמת יישום ו10 ברמת ידע. וודאו כי בשאלות המשחק שאתם מציגים יהיה קשר ברור בין המושגים לבין התיאוריות/מחקרים בפרק.
- ג. בקבוצה : בנו את המשחק. הקפידו על (1 עיצוב המשחק, 2) על הוראות מתאימות ועל משך המשחק.
- ד. ביום המשחק כל משחק יידרש לענות על 20 שאלות שישוקללו לציון פרטני נוסף.
- ה. המשחק יוערך הן על ידי המורה והן על ידי תלמידים הכיתה.
- דרגו את המשחקים של חבריכם לכיתה מ 1-5 על פי הקריטריונים הבאים (1 לא מסכים כלל ועד 5 מסכים במידה רבה)
- ההסברים למשחק ברורים
- המשחק אסתטי ויצירתי (המשחק מציג סוג משחק / עיצוב שלא נעשה בעבר)
- המשחק מהנה
- ו. רפלקציה אישית : בכיתה ישחקו חבריכם במשחק שבניתם ויעריכו אותו. לאחר שתסיימו לבנות ולהציג את המשחק שלכם וגם להשתתף במשחקים שחבריכם לכיתה הכינו, ענו באופן עצמאי על השאלות הבאות והגישו אותם בדף נפרד.
1. האם התחברתם/לא התחברתם לרעיון של בניית משחק לימודי? הסבירו מדוע.
2. כיצד הרגשתם במהלך בניית המשחק? האם חוויתם קשיים? אם כן, כיצד התגברתם עליהם?
3. האם אתם חושבים שהשתתפות במשחק ובנייתו היא דרך טובה לזכור, ללמוד ולהפנים את החומר הנלמד?

הערכת המטלה : הערכת המטלה נחלקת להערכה פרטנית וקבוצתית על פי הפירוט להלן :

הערכה פרטנית (70 נקודות)

התלמיד כתב וענה על 3 שאלות ידע ו7 שאלות יישום	30 נקודות
במהלך המשחק התלמיד ענה על 20 שאלות לפחות 1.5 נק' לשאלה	30 נקודות
רפלקציה	10 נקודות

הערכה קבוצתית (30 נקודות)

עבודת צוות	15 נקודות
הקפדה על אסתטיקה	7 נקודות
הערכת עמיתים	8 נקודות

המיומנויות הנבדקות:

1. קישור בין המושגים לתיאוריות/מחקרים שנלמדו.
2. מתן הגדרות נכונות למושגים והבחנה ביניהם.
3. התבטאות בכתב- ניסוחים נהירים ומדויקים.
4. עבודת צוות- שיתוף פעולה וחלוקת עבודה בצורה שוויונית.

מחווון להערכת משחק לימודי

רמת ביצוע גבוהה	רמת ביצוע בינונית	רמת ביצוע נמוכה	תבחינים להערכה פרטני/קבוצתי
התלמיד כתב וענה על 10 שאלות ברמת יישום תוך שימוש במושגים תיאוריות ומחקרים בפרק.	התלמיד כתב וענה על 7-5 שאלות ברמת יישום תוך שימוש במושגים תיאוריות ומחקרים בפרק.	התלמיד כתב וענה על שאלות ברמת ידע בלבד ועשה שימוש חלקי במושגים בפרק.	פרטני: התלמיד כתב וענה על 10 שאלות ברמת ידע ויישום תוך שימוש במושגים תיאוריות ומחקרים בפרק. 30 נקודות
התלמיד ענה על 20-16 שאלות תוך מתן הסבר נכון ומלא למרבית המושגים.	התלמיד ענה על 15-10 שאלות בן הסבר באופן חלקי או לא נכון חלק מהמושגים.	התלמיד ענה נכון על 9-5 שאלות בלבד תוך מתן הסבר חלקי או לא נכון למרבית המושגים.	פרטני: במהלך המשחק התלמיד ענה על השאלות תוך שימוש במושגים רלוונטיים. 30 נקודות
התלמיד התייחס לשלושת השאלות בצורה מפורטת ומנומקת.	התלמיד התייחס לשתי שאלות תוך השלוש בצורה מפורטת או ענה בצורה חלקית ולא מפורטת לשאלות.	התלמיד התייחס לשאלה אחת בצורה שטחית ולא מפורטת או אי מענה על השאלות.	פרטני: רפלקציה (10 נקודות)
הייתה חלוקת עבודה וויונית בין חברי הקבוצה, כולם לקחו חלק בהכנת המשחק ובהצגתו ושיתפו פעולה.	חלוקת העבודה לא הייתה שוויונית- שניים-שלושה מחברי הקבוצה לקחו חלק פעיל בהכנת המשחק וחבר-שניים לא לקחו חלק.	חלוקת העבודה לא הייתה שוויונית- שלושה-ארבעה מחברי הקבוצה לקחו חלק יל ושניים-שלושה לא לקחו חלק.	קבוצתי: עבודת צוות (15 נקודות)

קבוצתי: הקפדה על סתטיקה (על פי המפורט ברמות הביצוע)	חוסר השקעה בעיצוב המשחק והצגתו, חוסר תיחחות להיבט האסתטי והשיווקי.	השקעה חלקית בעיצוב המשחק ובהצגתו (המשחק ראה מסודר בשה"כ אך לא מושקעת מחשבה רבה בקישוטים, צבעוניות וכו')	השקעה בעיצוב המשחק אופן הצגתו (למשל הוספת ישוטים, צבעוניות, גזירת כרטיסיות בצורה ישרה, שווה ומדויקת) * (7 נקודות)
(7 נקודות)	(1-3 נקודות)	(3-5 נקודות)	
קבוצתי: הערכת עמיתים (כפי שנכתב בסעיף ה')	ממוצע הניקוד של חברי הכיתה למשחק הוא נמוך.	ממוצע הניקוד של חברי הכיתה למשחק הוא בינוני.	ממוצע הניקוד של חברי הכיתה למשחק הוא גבוה.
(8 נקודות)	(1-3 נקודות)	(4-6 נקודות)	(8 נקודות)

* אם מדובר במשחק מתוקשב עיצוב המשחק יכלול כותרות ברורות, שילוב של תמונות וטקסט קריא

נספח: מחוללים ותבניות ליצירת משחק

מחוללים ליצירת משחק לא ממוחשב

● מחולל משחק: תפזורת

● מחולל משחק: תשבץ

יצירת משחק להפעלה באמצעות מחשב

● KAHOOT

● FlipQuiz | מחולל משחק טריוויה

● מחולל משחק: גלה את התמונה

● מחולל משחק: יו יו טריוויה

● מחולל משחק: סדר תניירת

● מחולל משחק: סולמות ונחשים

● מחולל משחק: שמור על המליון

● מחולל משחק: Bin Dust

● מחולל משחק: ZONDLE

● תבניות משחק PPT - ארגו הכלים למורה המקוון

יצירת משחק להפעלה באמצעות טלפון חכם

● Kahoot

● Socrative

● SMS-HIT

● חפש את המטמון עם QRace

● Treasure-HIT

● QR Treasure Hunt

2. דו"ח צפייה בסרט בזיקה לנושא עבריינות נוער

דף הוראות לתלמיד

קראו את השאלות בדו"ח הצפייה לפני הסרט. בזמן הצפייה רשמו בראשי פרקים

נקודות המתייחסות לשאלות שקראתם.

לאחר הצפייה ענו על השאלות .

השאלות

- 1) ציינו את שם הסרט והציגו את הרקע ותקציר העלילה (15 נקודות)
- 2) הסבירו מה הם השיקולים שיכולים להיות בבחירת הסרט בזיקה לנושא עבריינות נוער . השתמשו לפחות בשני מושגים מהתחום. (15 נקודות)
- 3) בחרו שלושה מושגים שנלמדו בכיתה, הגדירו אותם וקשרו אותם לאירועים מהסרט. (25 נקודות)
- 4) רפלקציה אישית
 - א. תאר את תהליך הצפייה בסרט : האם נהנית ? התרגשת ? האם חשת אמפטיה כלפי הדמות הראשית ? האם הייתה דמות שעוררה אצלך רגשות שליליים ? (10 נקודות)
 - ב. תאר את השפעתו של הסרט על דעותיך ועמדותיך כלפי נושא עבריינות נוער . נמק את תשובתך. (10 נקודות)
- 5) תארו את השפעתו של הסרט על דעותיכם ועמדותיכם בנושא הסבר אחת התיאוריות שנלמדו את תופעת עבריינות נוער. נמקו תשובתכם. (15 נקודות)
- 6) תארו את תהליך הצפייה בסרט : האם נהניתם מהצפייה? האם התקשיתם במענה לאחת השאלות או יותר בדו"ח? כיצד התגברתם על הקושי? מה היה החלק המעניין ביותר בסרט? מדוע? (10 נקודות)

מחווו

נמוך	בינוני	גבוה	קריטריונים/ סטנדרטים
הציג ללא פירוט הרקע והעלילה . 0-4 נקודות	הציג באופן חלקי הרקע והעלילה. 5-10 נקודות	הציג באופן מלא ומפורט את הרקע והעלילה . 11-15 נקודות	1. שם הסרט , הרקע ותקציר העלילה (15 נק')
לא השתמש במושגים מתחום המגדר. 0-4 נקודות	נימק באופן חלקי תוך שימוש במושג אחד מתחום המגדר. 5-10 נקודות	נימק באופן מלא תוך שימוש בשני מושגים (או יותר) מתחום המגדר 11-15 נקודות	2. השיקולים בבחירת הסרט (15 נק')
הציג הגדרה לקויה של מושג אחד ללא יישום. (19-25 נקודות)	הציג הגדרה של המושגים ויישום חלקי (7-18 נקודות)	הציג הגדרה נכונה של לפחות שני מושגים ויישם אותם על ידי דוגמא מהסרט (6-19 נקודות) (19-25 נקודות)	3. הגדרת ויישום (מתוך הסרט) המושגים הבאים : (25 נקודות)
הציג אמירה כללית	הציג התייחסות	הציג לפחות	4. רפלקציה א. תיאור

תהליך הצפייה . (5 נקודות)	התייחסות אחת משמעותית חיובית או שלילית . 4-5 נקודות	כללית לאחת השאלות. 2-3 נקודות	בלבד (כגון נהייתי מאוד מהסרט). 0-1 נקודות
4.רפלקציה ב. תיאור השפעת הסרט על עמדות בנושא המגדר (5 נקודות)	הציג התייחסות מנומקת להשפעה על דעות ועמדות. 4-5 נקודות	הציג השפעה כללית ולא מנומקת. 2-3 נקודות	אין התייחסות לשאלה אלא אמירות כלליות בלבד. 0-1 נקודות
5.תאור השפעת הסרט על דעותיהם ועמדותיהם עם נימוק (5 נקודות)	(1-2 נקודות) הציג התייחסות מנומקת להשפעה על דעות ועמדות תתקבל גם תשובה שלא הייתה כל השפעה לסרט על העמדות של התלמיד אם היא מנומקת	(3-4 נקודות) השפעה כללית ולא מנומקת.	(5 נקודות) אין התייחסות לשאלה אלא אמירות כלליות בלבד כגון נהייתי מהסרט, הסרט היה משעמם ולא למדתי כלום וכו'
6.תאור תהליך הצפייה בסרט (5 נקודות)	(1-2 נקודות) התייחסות משמעותית חיובית או שלילית לאחת השאלות במטלה והתייחסות כללית לתהליך שעברו באופן מפורט.	(3-4 נקודות) הציג התייחסות כללית לאחת השאלות של המטלה.	(5 נקודות) הציג אמירה כללית בלבד כגון נהייתי מאוד מהסרט

3. סיור לימודי כהערכה חילופית במדעי החברה

מבוא : הסיור הלימודי

הסיור הלימודי הוא למידה כיתתית מחוץ לכותלי בית הספר, והוא מכונה גם "למידה חוץ- כיתתית". הלמידה בסביבות חוץ-כיתתיות שונה באופן מהותי מהלמידה בכיתה הן בהיותה אירוע חד- פעמי והן במורכבות החוויה הכוללת פן חושי, רגשי, אסתטי ואינטלקטואלי, סיור לימודי המתוכנן היטב עשוי להביא להעמקת הלמידה. לסיור הלימודי חשיבות רבה בשל יכולתו להגביר את העניין בנושא הנלמד, ובכך להוביל לשיפור בהישגי התלמידים. בד בבד, ללמידה החוץ- כיתתית ייתכנו תוצרים מגוונים נוספים כגון: שיפור מיומנויות חברתיות, שינוי בעמדות ובאמונות, ושיפור הדימוי העצמי. (במברג, 2008)

הסיור הלימודי מאפשר המשגת והרחבת הנלמד בכיתה בדרך של למידה חווייתית, אוטנטית, רלוונטית ומשמעותית, ומאפשרת למידת מושגים הדרושים לחיי יום של הלומד. בסיור הלימודי נוצר מפגש אוטנטי עם הסביבה והזדמנות ייחודית שמאפשרת ליחיד לעסוק בהבניית ידע ולאפשר לעצמו את חירות המחשבה, להציג שאלות, להרהר ולקיים פעילות גומלין עם רעיונות, עם אובייקטים בסביבה, עם אנשים וכל אחד עם עצמו.

מטרות הסיור בהוראה

מטרות בתחום התוכן:

1. התלמיד יעמיק בחומר הנלמד תוך כדי מפגש עם החברה הישראלית ו/או תופעות חברתיות/אישיות ו/או דמויות ייחודיות.

2. התלמיד ישתמש ויתרגל תיאוריות ומושגים בתחום הדעת (בכתב ובעל פה)

מטרות בתחום המיומנויות

3. התלמיד יגלה אחריות לביצוע המשימה הקשורה בהדרכה בטיול

4. התלמיד יסכם חומר הקשור לסיור

5. התלמיד יעריך את הקבוצות האחרות על חלקם בסיור

6. העשרת התלמידים מעבר להוראה בכתב.

7. גיוון שיטות הלמידה ליצירת למידה משמעותית

מטרות בתחום החברתי-רגשי

8. התלמיד יהיה פעיל בהכנת הסיור

9. התלמיד ישתף פעולה עם חבריו בקבוצה המכינה את חלקי הסיור

שילוב תלמידים בהעברת תכנים בסיור הלימודי

שלב א: חלוקה לקבוצות ובחירת נושא:

התלמידים יתחלקו לקבוצות (4 תלמידים בקבוצה) כל קבוצה תתבקש להעמיק באחד מתוך הנושאים הבאים: על ידי הדרכת חלק מהסיור או הכנת קטעי העשרה במהלכו.

אפשרויות העמקה: היבט היסטורי, היבט סוציולוגי, היבט פסיכולוגי, היבט כלכלי, היבט פוליטי, ועוד.

שלב ב: הכנת סקירה ספרותית

כל קבוצה תערוך סקירה ספרותית של ההיבט ותקשר אותו לנושא הסיור. הסקירה תוצג למורה לבדיקה. (פירוט מרכיבי הסקירה הנדרשים – במחונן)

שלב ג: הנחיה במהלך הסיור

המורה תחליט באיזה תחנות, כל אחת מהקבוצות תנחה ותדריך את יתר תלמידי הכיתה. מומלץ כי התלמידים יעבירו את המידע באמצעות רעיון יצירתי. בצורה יצירתית שיכולה להיות משחק, שימוש בטלפונים סלולרים וכד'.

שלב ד: הערכת עמיתים

התלמידים יתבקשו להעריך את התכנים שהועברו על ידי כל אחת מהקבוצות.

התפלגות הניקוד:

סקירה ספרותית: 50 נקודות

הנחיה במהלך הסיור: 30 נקודות

הערכת עמיתים: 20 נקודות

מחונן לשילוב תלמידים במהלך הסיור הלימודי

<u>בתחילת הדרך</u>	<u>באמצע התהליך</u>	<u>בסוף התהליך</u>	-
ציון המושגים, ללא הסבר, וללא דוגמא לסיור הרלוונטי.	ציון המושג והסברו, קישור חלקי לסיור הרלוונטי. לא התייחס לתאוריה	שימוש בתאוריה, מושגים, תפיסה רלוונטית, מתוך התחום הנבחר וקישור נכון למקום של הסיור	סקירה ספרותית: מושגים, תאוריות 40 נקודות

רשימת מקורות 10 נקודות	31-40 נקודות צוינו מקורות מידע, ונכתבו על פי הכללים 8-10 נקודות	21-30 נקודות צוינו מקורות מידע, אך לא על פי הכללים 5-7 נקודות	10-20 נקודות לא צוינו מקורות מידע, או צוינו במידע שגויה 2-4 נקודות
הנחיה במהלך הסיור 30 נקודות	ההסבר היה ברור ומאורגן ההסבר היה קשור לתחנה שעליה דיבר התלמיד התלמיד השתמש בהדרכה במושגים ובתאוריות הרלוונטיות. 22-30 נקודות	ההסבר היה מאורגן באופן חלקי ההסבר היה קשור חלקי לתחנה שעליה דיבר התלמיד התלמיד השתמש בחלק מהמושגים, הגדיר אותם באופן חלקי (לא התייחס לתאוריה) 13-21 נקודות	ההסבר היה לא מאורגן ההסבר לא היה קשור לתחנה שעליה דיבר התלמיד התלמיד לא השתמש בהדרכה במושגים ובתאוריות רלוונטיות 5-12 נקודות
הערכת עמיתים 20 נקודות	ההסבר היה ברור ומאורגן ההסבר היה קשור לתחנה שעליה דיבר התלמיד התלמיד השתמש בהדרכה במושגים ובתאוריות הרלוונטיות. כל התלמידים בקבוצה תרמו להדרכה 16-20 נקודות	ההסבר היה מאורגן באופן חלקי ההסבר היה קשור חלקי לתחנה שעליה דיבר התלמיד התלמיד השתמש בחלק מהמושגים, הגדיר אותם באופן חלקי (לא התייחס לתאוריה) חלק מהתלמידים בקבוצה תרמו להדרכה 9-15 נקודות	ההסבר היה לא מאורגן ההסבר לא היה קשור לתחנה שעליה דיבר התלמיד התלמיד לא השתמש בהדרכה במושגים ובתאוריות רלוונטיות. מיעוט מהקבוצה תרם להדרכה 2-8 נקודות

4. עמדות כלפי המשטרה

הנחיות לתלמיד:

1. נסח שאלת מחקר והשערת מחקר בנושא הקשר שבין עמדות כלפי מוסד המשטרה לבין משתנה חברתי אחד לבחירתך.
2. ציין מהו המשתנה התלוי ומהו המשתנה והבלתי-תלוי.
3. תאר את המדגם המונה 20 נבדקים: שיוכם, אופן הדגימה.
4. בנה שאלון הבדק את שני המשתנים. משתנה העמדה ייבדק על ידי 15 שאלות שבודקות את שלושת מרכיבי העמדה (רגשי קוגניטיבי והתנהגותי).

5. העבר את השאלון בקרב הנבדקים.
6. איסוף הנתונים המתקבלים בשאלון ובניית דף ריכוז נתונים.
7. הצג את הממצאים באמצעות טבלה דו מימדית, הצגה גרפית והסבר מילולי.
8. הסק מסקנות לגבי הקשר בין המשתנים תוך התייחסות לאישוש או הפרכת ההשערה.
9. כתוב יומן קצר וענה בו על 2 מהשאלות הבאות :

מה למדת על עצמך מתהליך כתיבת העבודה ? האם תוכל להשתמש בידע זה בעתיד?
 באלו קשיים נתקלת במהלך כתיבת העבודה ? פרט כיצד התמודדת עם הקשיים.

קריטריונים להערכת העבודה :

20 נקודות	1. כתיבה נכונה של שאלת חקר והשערת החקר
10 נקודות	2. הגדרת משתנים-
5 נקודות	3. תאור המדגם
25 נקודות	4. בניית השאלון
5 נקודות	5. הצגת ריכוז הנתונים בדף ריכוז נתונים
25 נקודות	6. הסקת מסקנות לגבי הקשר בין המשתנים-
10 נק'	7. רפלקציה
100 נקודות	סה"כ

מחווון לעבודת החקר

<u>רמה נמוכה</u>	<u>רמה בינונית</u>	<u>רמה גבוהה</u>	<u>קריטריונים/סטנדרטים</u>
חסרות שאלת חקר ו/או השערות חקר. 0-13 נק'	כתיבת שאלת חקר והשערות חקר לא מדויקות מבחינה מדעית 10-14 נק'	כתיבה מדעית מדויקת 15-20 נק'	כתיבה נכונה של שאלת החקר והשערות החקר
מציאת משתנים ללא ניסוח נכון של משתנה תלוי ובלתי תלוי. 0-4	ניסוח נכון של אחד המשתנים 5 נק'	ניסוח נכון של משתנה תלוי ובלתי תלוי 10 נק'	הגדרת משתנים
לא התייחס כלל 0	הציג באופן חלקי	הציג באופן מלא : 5	תיאור המדגם

	נק': מספר נבדקים אופן הדגימה, שיוכס לקבוצת החקר, מאפיינים רלוונטיים(גיל מין וכו')	1-4 נק'	נק'
בניית השאלון	12 שאלות המנוסחות בצורה בהירה רלוונטיות לנושא ועונות על הדרישה לזרות-25 20 נק'	12 שאלות שעונות רק על חלק מהדרישות לבהירות זרות ורלוונטיות 15-19	מיעוט שאלות ושאינן עונות על הדרישות לבהירות זרות ורלוונטיות. עד 14 נק'
הצגת ריכוז הנתונים בדף ריכוז נתונים	הציג דף ריכוז נתונים שערך באקסל 5 נק'	הגיש דף ריכוז נתונים שערך ידנית 3 נק'	לא הגיש דף ריכוז נתונים 0 נק'
הצגת מסקנות	שימוש בטבלה וגרף לצורך המחשת הנתונים. מסקנות מנומקות לצד התייחסות לאישוש הפרכת ההשערה -20 25 נק'	כתיבת הנתונים ללא שימוש בטבלה או בגרף. מסקנה מנומקת לצד התייחסות לאישוש הפרכת ההשערה -10 19 נק'	כתיבת הנתונים ללא הצגת טבלה וללא הצגת גרף. אין הסקת מסקנות ולא התייחסות לאישוש הפרכת ההשערה עד 9 נק'
רפלקציה	התלמיד תאר ובטא את הסתכלותו הסובייקטיבית וענה שתי השאלות. 10 נק'	התלמיד תאר ובטא את התרשמותו הסובייקטיבית וענה על שאלה אחת 5 נק'	התלמיד לא ענה על אף אחת משתי השאלות 0 נק'

5. נייר עמדה ככלי להערכה חלופית

נייר עמדה - מעין מאמר קצר המציג עמדה של כותב או קבוצה בנושא מסוים במטרה להביאו למודעות הקורא או לשכנעו. נייר עמדה צריך להיות כתוב באופן לוגי, תוך שימוש באסטרטגיית הטיעון, ומבוסס על המאמרים של תכנית הלימודים או על מושגים ותיאוריות. נייר עמדה יכול להיכתב סביב סוגיה עקרונית תיאורטית או ערכית בתחום הדעת. נייר עמדה מהווה אמצעי לסיכום נושא

לימודי וחלופה להערכת הלומדים. חלופה זו מעודדת ללמידה אקטיבית ובודקת את הבנת הנושא ויישומו ומעודדת את הלומד לחשוב ולנקוט בעמדה ולהביעה בצורה מושכלת ורציונאלית. בפרק הרחבה וההעמקה בתחומי הדעת השונים, נדרשים המורים להוראה ודרכי הערכה חלופיות. אחת מההערכות החלופיות המוצעות היא השימוש בנייר עמדה.

מטרות

- התלמיד יבין מושגים ותיאוריות באחד מתחומי הדעת במדעי החברה
- התלמיד יתנסה בקריאת מאמרים בתחום הדעת
- התלמיד ינסח נקודות מרכזיות הנובעות מהמאמרים
- התלמיד ינסח טענה ברורה בתחום הדעת.
- התלמיד ינסח נימוקים (מסוג ראיה או הסבר) לטענה, בהתבסס על מאמרים שיקרא, תוך שימוש במושגים ותיאוריות שלמד.

מבנה נייר עמדה – הנחיות למורה

- (1) הצגת מקרה אקטואלי הקשור לנושא מסוים בתוכנית הלימודים. אפשרי גם כזה שעולה ממנו דילמה ערכית
- (2) הנחיות לכתיבת נייר עמדה.
- (3) הצגת מחוון לנייר העמדה הכולל את הקריטריונים ורמות ביצוע שונות להערכת נייר העמדה.

מבנה נייר עמדה – הנחיות לתלמיד

עליך לנסח נייר עמדה בנושא _____ המיועד ל _____ (תפקיד האדם) במטרה ל _____ .
כדאי להגדיר למי מיועד נייר העמדה כי הדבר יכול להשפיע על התוכן והניסוח.

בנייר העמדה צריכים להיות המרכיבים הבאים:

- (1) פירוט והסבר של הנושא הנדון/שני הערכים המתנגשים הבאים לידי ביטוי בתיאור המקרה.
- (2) הסבר חשיבות נושא/ערכים אלה לחברה.
- (3) קביעת טענה בנושא הנדרש. בדילמה ערכית – קביעת ההכרעה בדילמה (איזה ערך גובר לדעתך)
- (4) נימוקים מסוג הסבר ומסוג ראיה (במידה ויש מחקר מתאים) התומכים בעמדתך.
על הנימוקים לכלול מושגים ותיאוריות מתחום הדעת או ממאמרים רלוונטיים (ע"פ החלטת המורה – צריך להגדיר כמה מושגים/תיאוריות נדרשים)
בהצגת הנימוקים יש לכתוב הפניה למקורות עליהם הסתמכת.

הנחיות לנייר העמדה:

5. יש להגיש מסמך וורד או שקופיות של מצגת.
6. אורך נייר העמדה לא יעלה על שני דפים או 4 שקופיות מצגת
7. כתוב בצורה ברורה ותמציתית.

מחוון לנייר עמדה בדילמה ערכית

רמת ביצוע קריטריון (אחוזי תשובה)	ציון	גבוהה 75%-100%	בינונית 40%-60%	נמוכה 0-40%
הצגת הדילמה הערכית בפתיח, כולל זיהוי 2 ערכים מתנגשים הנובעים מהדילמה וקשורים למקרה.	10 נק'	הציג דילמה מלאה עם שני ערכים סותרים הנובעים ממנה וקשורים למקרה (8-10 נק')	הציג רק ערכים ללא הצגת הדילמה. הציג דילמה אך הערכים אינם נובעים ממנה. (5-7 נק')	הציג רק ערך אחד ללא דילמה ערכית. הציג דילמה שאינה קשורה למקרה. לא זיהה ערכים (0-4 נק')
הסבר חשיבות לחברה של 2 הערכים המתנגשים	10 נק'	הסביר את חשיבות 2 הערכים המתנגשים לחברה (7-10 נק')	הסביר את חשיבותו של ערך אחד לחברה (4-6 נק')	לא הסביר את חשיבות הערכים לחברה. או שההסבר של אחד חלש (0-3 נק')
הצגת הטענה: עמדה ערכית ברורה כלפי הנושא העולה מהמקרה	10 נק'	הציג את עמדתו באופן ברור (8-10 נק')	הציג עמדה שאינה ברורה (5-7 נק')	לא הציג עמדה (0 נק')
הצגת נימוקים מחומר הלימוד, הכוללים מושגים או תיאוריות מתחום הדעת.	30 נק'	הציג נימוק מסוג ראיה ו/או מסוג הסבר הכוללים מושגים ו/או תיאוריות מתחום הדעת. (30-40 נק') (צריך לפרט על פי החלטת המורה את מספר הנימוקים והסוג)	הציג חלק מכמות הנימוקים הנדרשת (לפרט על פי הנדרש במטלה). הציג את מסי הנימוקים הנדרש אך אין שימוש במושגים ותיאוריות מתחום הדעת. (11 – 29 נק')	לא הציג נימוקים מסוג ראיה או הסבר אלא נימוק אישי ואין קישור למושגים ותיאוריות מתחום הדעת (10%)
הפניות ביבליוגרפיות לנימוקים	5 נק'	ישנה הפניה ביבליוגרפית מלאה לכל אחד מהנימוקים הנדרשים (4-5 נק')	לחלק מהנימוקים יש הפניה ביבליוגרפית מלאה לכל הנימוקים יש הפניה ביבליוגרפית אל היא אינה מלאה (1-3 נק')	אין הפניות ביבליוגרפיות לנימוקים (0 נק')
רלוונטיות הנימוקים	15 נק'	הציג נימוקים (ע"פ המספר הנדרש במטלה) הרלוונטיים לנושא בתחום הדעת (10-15 נק')	רק חלק מהנימוקים שהציג רלוונטיים לנושא בתחום הדעת (יש לפרט מספר על פי הדרישות) (5-9 נק')	הציג נימוקים שאינם רלוונטיים לנושא בתחום הדעת (0 – 4 נק')
בהירות	15 נק'	הנימוק מנוסח באופן ברור (15-10 נק')	נימוק מעורפל, נימוק קשור אך לא ברור (5-9 נק')	קשה להבין את הנימוק שהתלמיד רצה להציג (0 – 4 נק')
עמידה בדרישות הגשת המטלה: אורך ופורמט מתאימים	5 נק'	נייר העמדה מוגש בפורמט וורד או מצגת. אורכו אינו עולה על עמוד או 2 שקפים. (4-5 נק')	נייר העמדה מוגש בפורמט נכון אך אורכו גדול או קטן מהנדרש (2-3 נק')	נייר העמדה אינו מוגש בפורמט הנדרש, ואורכו אינו מתאים לנדרש (0-1 נק')

ביבליוגרפיה

משפטים

אנקר א' וקנאי ר'. "הגנה עצמית וצורך לאחר תיקון מספר 37 לחוק העונשין". פלילים ג (תשנ"ג-1992), 5.

בן ישראל ר' וצורף ט'. (2002). דיני עבודה. האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב. [משאב אלקטרוני] בנבישתי, איל (2010). ביקורת שיפוטית וכשלי הדמוקרטיה. עיוני משפט, לב (2), עמ' 277-303. ברק, אהרון (1996). ביקורת שיפוטית על חוקתיות חוק. משפט וממשל, ג, 415-403. ברק אהרון (תשנ"א-תשנ"ג). שיטת המשפט בישראל - מסורתה ותרבותה. הפרקליט מ', 197. בנדור אריאל. (1999). "משפט מינהלי מול המציאות". מחקרי משפט טו, 365. גנז ח', (1996). ציות וסירוב, אנרכיזם פילוסופי וסרבנות פוליטית (הקיבוץ המאוחד). גרוס, אייל (2007). הפרדוקס של חוקה בהסכמה: בחינה דרך סוגיות השוויון, הנטייה המינית והזכויות החברתיות. הפרקליט. 343-333 (2), 49, כהן, חיים (1991). המשפט. מוסד ביאליק, ירושלים. [פתוח בכותר] מגן איתן, "זוטי-דברים" – אך לאו מילתא זוטרא". הפרקליט מג 38 נתניהו ד'. "כניסה למצב בהתנהגות פסולה". פלילים ג, (תשנ"ג-1992), 233. סולברג נ' (2014). לשון הרע ולשון טובה - מבחר פסקי דין. ידיעות אחרונות- ספרי חמד, תל אביב. פלר ש"ז, יסודות בדיני עונשין כרך ב (ירושלים, תשמ"ז) פרוש עדי, "אי-שפיות, היעדר שליטה וסעיף 34 ח של חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), תשנ"ד-1994" עיוני משפט כא (1) 139. קרמניצר, מ'. "כניסה מרצון למצב של התגוננות". משפטים כ"ט (2) (תשנ"ח-1998) 445 רבין, י' וואקי, י'. (מהדורה שלישית, 2014). דיני עונשין. שלו ג' ופרידגוט-נצר ל'. (1999). דיני חוזים. האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב. שנור, ב'. אמת, שקר ומה שביניהם - התפתחויות בדיני לשון הרע. דין ודברים ח'1, 197. בנוסף: פסקי הדין שצוינו בביבליוגרפיה לתלמיד.

קרימינולוגיה

אדר וולף (תשס"ב) עבריינות וסטייה חברתית הוצאת אוניברסיטת בר אילן אלירם, י'. (1996). משטרה וחברה- מבוא למדעי המשטרה; ירושלים אלירם (1998) משטרה וחברה הוצאת מולטיפרס אמיר מנחם (2000) משטרה, אתיקה ופיקוח בתוך: אתיקה ואחריות חברתית: עיונים ישראליים עורכים: דוב זרעאלי ונעם זהר.

בלסקי, ז'. (1995). מראות המשטרה.

בן דוד, ש' (2003). ויקטימולוגיה מנקודת מבט הקורבנות. בתוך: מ' חובב, ל' סבה ומ' אמיר (עורכים). מגמות בקרימינולוגיה: תיאוריה, מדיניות ויישום (775-795). ירושלים: ארט פלוס.

בר אל ונוימאיר (2010) מפגשים עם הפסיכולוגיה הוצאת רכס.

גבע. (1992). אסטרטגיות במניעת פשיעה- שיטות יישום והערכה ירושלים משרד המשטרה

גוד א'. (2002). על הסטייה. האוניברסיטה מהפתוחה.

גימשי, ד' (2003). משטרה בדמוקרטיה; משטרת ישראל, המטה הארצי, אגף משאבי אנוש

גרין ד. (1995). סמים; עובדות, שאלות ובעיות. מרכז ההסברה ומשרד הביטחון – ההוצאה לאור, תל-אביב.

זלבה (1998) משטרה- אסופת מאמרים הוצאת משטרת ישראל

חובב, מהל וגולן. (2008). מסיכון לסיכוי התערבויות טיפוליות בנוער עובר חוק ובצעירים במצוקה.

טייכמן (1989) לחיות בעולם אחר: אלכוהול סמים והתנהגות אנושית הוצאת רמות ת"א

כספי (1996) סמים מסוכנים - מדיניות פיקוח אכיפה ומשפט הוצאת תמר ת"א.

נווה, רוט-הלר (1993) היחיד והסדר החברתי עם עובד

פלום (1995) מתבגרים בישראל היבטים אישיים משפחתיים וחברתיים הוצאת רכס.

שוהם, רהב ואדד (2004) קרימינולוגיה. הוצאת שוקן.

שוהם שלמה גיורא, שביט גבריאלי (2002) עבירות ועונשים בהוצאת הקיבוץ המאוחד